

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra nederlandistiky

Studijní rok 2017/2018

NEDERLANDSE EN ENGELSE VERGELIJKINGEN

MET EEN DIERELEMENT

Comparison of Dutch and English similes with animal elements

Porovnání nizozemských a anglických přirovnání se zvířecím elementem

Bakalářská práce

Praktická nizozemská filologie

Andrea Grygarčíková

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D.

OLOMOUC 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí práce Mgr. Kateřiny Křížové, Ph.D. a uvedla v ní veškeré zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne

Andrea Grygarčíková

Dankbetuiging

Ik wil graag van harte mijn dank betuigen aan de begeleider van mijn scriptie, Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D., voor haar waardevolle adviezen en aanmerkingen die mij hebben geholpen tijdens de bewerking van mijn bachelorscriptie.

Inhoud

Inleiding	5
1 Fraseologie als taalkundige discipline	8
1.1 Definitie van de term fraseologie	8
1.2 De relatie tussen de fraseologie en verschillende wetenschappelijke disciplines	8
1.3 De relatie tussen de fraseologie en andere taalkundige disciplines	10
1.4 Geschiedenis van het fraseologisch onderzoek	13
1.4.1 Het begin van de fraseologie	13
1.4.2 Geschiedenis van de Nederlandse fraseologie	14
1.4.3 Geschiedenis van de Engelse fraseologie	17
1.4.4 Hedendaags fraseologisch onderzoek	19
2 Terminologie en basisbegrippen	21
2.1 Vaste verbinding	21
2.2 Fraseologisme of idioom — een terminologische chaos	22
2.3 Spreekwoord, spreekwijze, uitdrukking, gezegde	24
2.4 Metafoor en vergelijking	25
2.5 Equivalentie	26
3 Vaste vergelijkingen met een dierelement	28
3.1 Karakteristiek van vaste vergelijkingen	28
3.1.1 Structuur van vaste vergelijkingen	29
3.1.2 Gemotiveerdheid van de vergelijkingen	30
3.2 Dierlijke symboliek	31
4 Het onderzoek	35
4.1 Doel en hypothese van het onderzoek	35
4.2 Methodiek van het onderzoek	35
4.3 Bepaling van de equivalentietype	38
4.3.1 Gehele equivalentie (1)	38
4.3.2 Gedeeltelijke equivalentie (2A-2F)	39
4.3.3 Nul-equivalentie (3)	43
4.4 Onderzoekresultaten	44
4.4.1 De graden van de equivalentie	44
4.4.2 De meest voorkomende dieren en hun karakteristiek	45
Conclusie	50
Resumé	52
Summary	53
Bijlagen	54
Bronnen	74
Anotace	81

Inleiding

Fraseologismen vormen een substantieel deel van de woordenschat van elke persoon. In ons dagelijks taalgebruik duiken ze dan voortdurend op. Fraseologismen zijn de rijkdom van de taal, die de omvang van de menselijke geest, menselijke creativiteit en de geschiktheid verklaart, om een eindeloze combinatie van de woorden te creëren. Dit feit wordt ook door de Tsjechische taalkundige František Čermák,¹ die onder andere gespecialiseerd is op het gebied van fraseologie en neerlandistiek, genoemd. Hij zegt dat er een groot deel van de volkswijsheid en van de traditionele ervaringen in de fraseologie, vooral in de spreekwoorden, wordt bewaard. Ook Eva Mrhačová beweert in haar *Ustálená přirovnání se zoopelativem jako bázovým slovem v současné češtině, polštině, ruštině a ukrajinštině*² (Vaste vergelijkingen met een zooappellativum als een basiswoord in het huidige Tsjechisch, Pools, Russisch en Oekraïens):

Frazeologie, v níž se odráží imaginativní síla určitého etnika, jeho myšlenková nápaditost, vynalézavost a pohotovost, ale i generacemi nastrádaná a z generace na generaci předávaná zobecnělá zkušenost, jako vzácné dědictví našich předků, patří k nejzajímavějším oblastem vědy o jazyce [Fraseologie die de fantasierijke kracht van een bepaalde etnische groep weerspiegelt, zijn fantasierijke verbeeldingskracht, vindingrijkheid en gereedheid, maar ook door generaties verzameld en van generatie op generatie doorgestuurde algemene ervaring, als de zeldzame erfenis van onze voorouders, is een van de meest interessante gebieden van de taalwetenschap] (eigen vertaling).

Dankzij het gebruik van de fraseologie wordt onze spraak dynamischer, subjectiever, creatiever en beter begrijpelijk. Met vaste verbindingen kan alles beschreven worden, wat met een woord niet kan.

Er is een enorm aantal van fraseologismen en idiomen. De Nederlandse taal is rijk aan verschillende spreekwoorden, gezegden en zegswijzen, maar ze maken slechts een

¹ F. ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná*. Praha: Karolinum, 2007, p. 17.

² O. KOUPTSEVITSCH & E. MRHAČOVÁ, 'Ustálená přirovnání se zoopelativem jako bázovým slovem v současné češtině, polštině, ruštině a ukrajinštině', in *Eslavistica Complutense*, Madrid: Universidad Complutense, 2004, p. 154.

deel van de Nederlandse fraseologie. Omdat het niet mogelijk is om alle Nederlandse fraseologismen te onderzoeken, is dit werk alleen op vaste vergelijkingen gericht.

De term vergelijking is gedefinieerd als volgt: “Stijlfiguur waarbij men een zaak of eigenschap nader bepaalt door haar overeenkomst met een andere.”³ De eigenschappen van mensen (zowel fysieke als mentale) worden dan vergeleken met de eigenschappen van andere dingen of dieren. De vergelijking helpt ons om bepaalde eigenschappen precies te beschrijven en meer aanschouwelijk voor te stellen.

In mijn bachelorscriptie concentreer ik me op de analyse en het vergelijken van Nederlandse vaste adjectivische vergelijkingen met een dierelement en hun Engelse equivalenten. Het doel is om overeenkomsten en verschillen tussen de twee bovengenoemde talen vast te stellen. Bovendien wil ik ook nagaan, of dieren in het Nederlands en in het Engels met dezelfde eigenschappen worden geassocieerd, of deze eigenschappen positief of negatief zijn en of sommige dieren in deze vergelijkingen vaker dan andere dieren verschijnen.

De brontaal voor mijn onderzoek was het Nederlands. Dit betekent dat ik eerst het corpus van Nederlandse vaste adjectivische vergelijkingen met een dierelement heb gecreëerd en vervolgens hun Engelse equivalenten heb opgezocht. Dit corpus is in de bijlage 4 te vinden.

In het eerste hoofdstuk wordt de relatie tussen de fraseologie en andere taalkundige en wetenschappelijke disciplines aangeduid en de geschiedenis van de Nederlandse en Engelse fraseologie kort voorgesteld.

Daarna worden de belangrijke basisbegrippen en concepten met betrekking tot het onderwerp van mijn bachelorscriptie in het tweede hoofdstuk gedefinieerd.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan de karakteristieken van vaste vergelijkingen in het algemeen en aan de dierlijke symboliek in de taal, die een belangrijke rol in de fraseologie speelt, omdat dieren een essentieel onderdeel van het menselijk leven vormen.

Het bovengenoemde onderzoek naar Nederlandse vaste adjectivische vergelijkingen met een dierelement in de vergelijking met hun Engelse equivalenten wordt gedetailleerd in het vierde hoofdstuk beschreven. Eerst worden de doelstellingen en hypothesen genoemd. Vervolgens worden de methodiek van het onderzoek en de

³ T. DEN BOON & R. HENDRICKX (eds.), *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Uitgevers, Vijftiende druk, 2015, p. 4255.

verschillende typen van equivalentie voorgesteld. Uiteindelijk worden de resultaten van het onderzoek samengevat en geïllustreerd met behulp van enkele grafieken.

1 Fraseologie als taalkundige discipline

In het volgende gedeelte verklaar ik, wat de fraseologie is. Verder beschrijf ik de relatie tussen de fraseologie en verschillende taalkundige en andere wetenschappelijke disciplines.

1.1 Definitie van de term fraseologie

De definitie van de term *fraseologie* is als volgt: “Het woord *fraseologie* is een samenstelling van de twee Griekse woorden namelijk: *phrasis* en *logos*. Het eerste betekent ‘zin/uitdrukking’ en het tweede *logos* betekent ‘woord’.”¹ Volgens de *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*² is de fraseologie “verzameling van gezegden, uitdrukkingen en idiomatische wendingen.”

De fraseologie is een taalkundige wetenschap, vallend in het gebied van de lexicologie, die betrekking heeft op de studie en de beschrijving van idiomen en fraseologische eenheden. Deze omvatten bijvoorbeeld spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegdes. De fraseologie is ook verwant met andere taaldisciplines, zoals de morfologie, de syntaxis, de onomastiek, de stilistiek, de fonologie, de etymologie of de semiotiek. De fraseologie wordt ook bekend in de context van niet-taalkundige disciplines, zoals de geschiedenis, de antropologie, de beeldende kunst en de muziek. Er moet ook verschil gemaakt worden tussen de fraseologie en de fraseografie, die de fraseologische uitdrukkingen van de taal verzamelt en beschrijft.³

1.2 De relatie tussen de fraseologie en verschillende wetenschappelijke disciplines

Zoals hierboven vermeld, bestaat er een relatie tussen de fraseologie en verschillende taalkundige en andere wetenschappelijke disciplines.

Veel vaste uitdrukkingen hebben iets te maken met de geschiedenis en met verschillende historische gebeurtenissen. Bijvoorbeeld de Nederlandse uitdrukking *Als een pijl uit de boog* wordt uitgelegd als volgt: “In de tijd dat er nog geen gemotoriseerd

¹ B. SPRAWKA, ‘Vaste verbindingen met dierennamen in het Nederlands, vergeleken met het Frans, Engels en Pools’. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2015, p. 2.

² DEN BOON & HENDRICKX, *Van Dale Groot Woordenboek* (2015): 1188.

³ D. FÖLDEŠIOVÁ, ‘Fraseologie’, in: *Portál Encyklopedie Lingvistiky*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, URL: <<http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Fraseologie>> (geraadpleegd op 6 oktober 2017).

verkeer of straalaandrijving bestond, gold de snelheid waarmee een pijl de boog verliet als spreekwoordelijk.”⁴ In het Engels is er geen equivalente uitdrukking te vinden. Met de Engelse geschiedenis hangt bijvoorbeeld de uitdrukking *Turn a blind eye* (letterlijk: Een blind oog omdraaien) samen. Deze uitdrukking is gebaseerd op een beroemde Britse zeeheld admiraal Horatio Nelson, die tijdens zijn slag in Kopenhagen in 1801 opzettelijk zijn telescoop naar zijn blinde oog heeft opgeheven, zodat hij geen signaal van zijn superieur zag om uit de strijd te onttrekken.⁵

Volgens Čermák⁶ maakt vooral de literatuur, in tegenstelling tot de muziek, vaak gebruik van verschillende metaforische uitdrukkingen. Bijvoorbeeld de uitdrukking *Tegen windmolens vechten*, werd beroemd dankzij de roman over Don Quijote van Miguel de Cervantes y Saavedra. In het Engels kunnen wij twee gelijkwaardige uitdrukkingen vinden, namelijk *Fight windmills* en *Tilting at windmills*.

De fraseologie is ook in de beeldende kunst te vinden. Er bestaan bijvoorbeeld schilderijen die vaste uitdrukkingen afbeelden. Als voorbeelden daarvan kunnen de schilderijen *Terugkeer van de Verloren Zoon* (1668) en *Pallas Athene* (1655) van Rembrandt genoemd worden (zie bijlagen 1 en 2). Een speciaal kunstwerk op dit gebied is het schilderij *Nederlandse Spreekwoorden* (1559) van de Brabantse kunstschilder Pieter Breugel de Oude, waarover al veel boeken, historische, kunsthistorische, maar ook linguïstische analyses waren geschreven. Volgens Čermák⁷ is dit schilderij een echt uniek, creatief werk: “Bruegel svým svérázným a často nelichotivým způsobem geniálně znázornil a na jediné plátno vměstnal přes 100 nizozemských dobových přísloví” [Bruegel heeft eigenaardig en vaak niet vleidend meer dan honderd Nederlandse toenmalige spreekwoorden geniaal uitgebeeld, die hij op een doek geplaatst heeft] (eigen vertaling). Op dit schilderij kunnen wij onder andere meer dan twintig spreekwoorden met een dierelement vinden (zie bijlage 3).

Er bestaat ook een belangrijke samenhang tussen de fraseologie aan de ene kant en de etnografie en de antropologie aan de andere kant. In de vaste verbindingen weerspiegelen oude gewoontes, de manier van onderhandelen, oude bijgeloven,

⁴ E. VAN EEDEN, *Groot Spreekwoordenboek*. Aartselaar: Zuidnederlandse Uitgeverij N.V., 1989, p. 213.

⁵ G. MARTIN, *The Phrase Finder*, z. p., 2016, URL: <<https://www.phrases.org.uk/meanings/turn-a-blind-eye.html>> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

⁶ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 16.

⁷ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 16.

eventueel ambachten, instrumenten, enzovoort.⁸ Een mooi voorbeeld zijn vaste verbindingen, die in verschillende talen uitdrukken dat iets niet begrijpelijk is. Terwijl er in Nederland wordt gezegd *Dat is Chinees voor mij*, gebruiken de Engelssprekende mensen de uitdrukkingen *It's all Greek to me* (letterlijk: Het is allemaal Grieks voor mij), of *It's Double Dutch* (letterlijk: Het is dubbel Nederlands). De Nederlandse uitdrukking *Dat is Chinees voor mij* is gebaseerd op het feit dat het Chinees een heel complexe, moeilijke taal is, die onbegrijpelijke tekens bevat. De Engelse uitdrukking *It's all Greek to me* heeft haar oorsprong in het spel *Julius Caesar* van de Engelse schrijver William Shakespeare.⁹ De tweede Engelse uitdrukking *It's Double Dutch* heeft verwonderlijk niets te maken met het Nederlands, maar wel met een taalspel, dat voornamelijk in het Engels wordt gebruikt. Het is ook de benaming van een Engels kinderspel, een vorm van touwtjespringen.¹⁰

1.3 De relatie tussen de fraseologie en andere taalkundige disciplines

Zoals hierboven reeds vermeld, valt de fraseologie binnen het gebied van de lexicologie, maar ze heeft ook betrekking tot andere taalkundige disciplines, zoals de morfologie, de syntaxis, de onomastiek, de stilistiek, de fonologie, de etymologie of de semiotiek.

Wat de morfologie betreft, is de fraseologie nauw verbonden met de combinatoriek van de woorden.¹¹ Dat kan geïllustreerd worden aan de hand van de volgende voorbeelden van idiomatische composita en werkwoordelijke vaste uitdrukkingen: *goedhartig* (*kind-hearted* in het Engels) tegen *een goede haart hebben*, *hardwerkend* (*hardworking* in het Engels) tegen *hard werken*, *koudbloedig* (*coldblooded* in het Engels) tegen *koud bloed hebben*.

Vanuit het perspectief van de onomastiek (de naamkunde), die de betekenis en de oorsprong van namen behandelt,¹² zijn bijvoorbeeld de uitdrukkingen *Achilleshiel*

⁸ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 16.

⁹ G. MARTIN, *The Phrase Finder* (2016), URL: <<https://www.phrases.org.uk/meanings/81600.html>> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

¹⁰ G. MARTIN, *The Phrase Finder* (2016), URL: <<https://www.phrases.org.uk/meanings/double-dutch.html>> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

¹¹ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 14.

¹² 'Mijnwoordenboek', URL: <<http://www.mijnwoordenboek.nl/puzzelwoordenboek/ONOMASTIEK/1>> (geraadpleegd op 18 oktober 2017).

(*Achilles' heel* in het Engels) of het *Trojaans paard* (*Trojan horse* in het Engels), die naar de Griekse mythologie verwijzen, heel interessant.

Er is ook een samenhang tussen de fraseologie en de dialectologie of tussen de fraseologie en de etymologie. Een voorbeeld kunnen wij vinden in de Nederlandse uitdrukking *Iemand de levieten lezen*.¹³ Vanuit het etymologische oogpunt kan deze uitdrukking gekarakteriseerd worden als:

Eene herinnering aan den hoofdinhoud van Leviticus, dat de rechten, wetten en inzettingen, die God door Mozes aan Israël gegeven heeft, bevat. De uitdrukking wil dus eig. zeggen: iemand het boek Leviticus voorlezen, hem aan zijne verplichtingen herinneren¹⁴

Volgens Čermák¹⁵ ontstond de gelijkwaardige Tsjechische uitdrukking *Číst někomu levity* uit een middeleeuwse, oorspronkelijk kloosterlijke Belgische gewoonte, die de overtreder herinnerde aan de regels van het klooster door het lezen van de passages van de Bijbelse Leviticus. In het Engels heb ik geen equivalente uitdrukking gevonden, maar het Engels kent bijvoorbeeld de uitdrukking *To pull someone's leg* (letterlijk: Iemand's been trekken), die afkomstig is van de tijd van *The Great Plague* (de Grote Pest), toen veel mensen stierven. In die tijd was het de gewoonte om een van de benen van het lichaam te trekken. Volgens de reactie was het mogelijk te bepalen of iemand echt dood was.¹⁶

De relatie tussen de fraseologie en de taalkundige semiotiek is ook belangrijk. Hier kunnen wij onder andere het verschil tussen de betekenis van de hele vaste verbinding en de betekenissen van de onderdelen van het fraseologisme noemen, bijvoorbeeld als iemand *groene vingers heeft*, betekent het niet, dat zijn vingers groen zijn, maar dat hij "succes bij het kweken van planten heeft."¹⁷ Dat betreft ook

¹³ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 15.

¹⁴ F.A. STOETT, *Nederlandsche spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden*. Zutphen: W.J. Thieme & Cie, 1923-1925. p. 552.

¹⁵ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 15.

¹⁶ D. A. CRUSE, *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press, Third Edition, 2011, p. 92.

¹⁷ DEN BOON & HENDRICKX, *Van Dale Groot Woordenboek* (2015): 1418.

idiomatische composita. In het Engels bestaat bijvoorbeeld het idiomatische compositum *blackbird* (de merel). Zoals het woord *black* (zwart) als *bird* (de vogel), hebben hun eigene betekenissen, maar het compositum *blackbird* zijn eigen nieuwe betekenis heeft (het betekent niet, dat de vogel zwart is). De betekenis van het woord *blackbird* kan dus niet afgeleid worden van de betekenissen van de twee basiswoorden *black* en *bird*, die wij ook met andere woorden kunnen verbinden. Het resultaat daarvan zijn nieuwe woorden met andere betekenissen. Van het woord *black* wordt bijvoorbeeld de samenstelling *blackberry* (de braambes) gevormd en van het woord *bird* bijvoorbeeld de samenstelling *mockingbird* (de lijster).¹⁸ In enkele gevallen wordt het fraseologisme gevormd door een woord dat in andere collocaties niet voorkomt en waarvoor geen referent meer heden ten dage bestaat.¹⁹ Als voorbeeld kunnen wij weer de Nederlandse uitdrukking *Iemand de levieten lezen* noemen, waarin het woord *levieten* in het huidige Nederlands niet meer in andere contexten wordt gebruikt. Volgens het *Van Dale Groot Woordenboek*²⁰ is het woord *leviet* “(1285) ontleend aan Latijn *Levita*, eigenlijk: nakomeling van de stam Levi, Hebreeuws *lēwī*.”

Ook de syntaxis staat in een nauwe relatie met de fraseologie. Zoals Čermák constateert, bij de classificatie van vaste verbindingen moet de syntaxis als een secundair criterium worden gebruikt.²¹ Er moeten vooral de semantische regels in acht genomen worden en de fraseologismen moeten als functionele ondeelbare eenheden gezien worden.

Ook de fonologie kan soms met de fraseologie interfereren, vooral wanneer de fraseologismen hun specifieke intonatie hebben, of wanneer zij gebaseerd zijn op assonantie, alliteratie, of eindrijm, zoals bijvoorbeeld in de vergelijking *Zo hip als een kip* of in de zogenoemde tweelingformules *in rep en roer*, *in geuren en kleuren*.

De fraseologie is ook een belangrijk middel van de taalstilistiek en de retoriek.

Op het gebied van het taalonderwijs en de translatologie, was de fraseologie altijd begrepen als iets, wat heel moeilijk is om te vertalen van de ene taal naar de andere. De term *idioom* (uit het Grieks *idios* ‘eigen, privaat’) verwijst ook vaak naar een uitdrukking,

¹⁸ CRUSE, *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics* (2011): 85.

¹⁹ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 15.

²⁰ DEN BOON & HENDRICKX, *Van Dale Groot Woordenboek* (2015): 2196.

²¹ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 14.

die specifiek en uniek voor de taal is. Fraseologismen en idiomen zijn taaluniversalia, maar hun ontstaan en distributie zijn voor elke taal specifiek.²²

Het lexicon van een taal bestaat over het algemeen uit zowel een nationale (of cultuurgebonden) als een internationale voorraad van items. Er zijn uitdrukkingen die diep in de geschiedenis van een spraakgemeenschap zijn ingesloten, zoals bijvoorbeeld *Gent en Brugge zijn niet in een dag gebouwd* in het Nederlands, *Send somebody to Coventry* in het Engels (letterlijk: Iemand naar Coventry sturen) en *Poslat někoho do Háj* in het Tsjechisch (letterlijk: Iemand naar Háj sturen). Daarnaast kunnen wij in elke taal ook fraseologische eenheden vinden, die algemeen bekend zijn dankzij de gemeenschappelijke bronnen, zoals de Bijbel of antieke mythologie, zoals *het zwarte schaap* in het Nederlands, *black sheep* in het Engels, *schwarzes Schaf* in het Duits, *černá ovce* in het Tsjechisch (allemaal met dezelfde beeldende betekenis), of *een hand wast de andere* in het Nederlands, *one hand washes the other* in het Engels, *eine Hand wäscht die andere* in het Duits, *ruka ruku myje* in het Tsjechisch. Een andere belangrijke reden voor het verspreiden van zulke internationale fraseologismen is ook het taalcontact.²³

1.4 Geschiedenis van het fraseologisch onderzoek

In het volgende hoofdstuk wordt het begin van de fraseologie, het hedendaags fraseologisch onderzoek en de geschiedenis van de Nederlandse en Engelse fraseologie kort en bondig beschreven.

1.4.1 Het begin van de fraseologie

Het eerste gebruik van het woord fraseologie is al te vinden al in het Grieks-Latijnse woordenboek van Michael Neander *Phraseologia isocratis grecolatina*, dat in 1558 werd gepubliceerd.²⁴ Als de grondlegger van het fraseologische onderzoek wordt de Zwitserse taalkundige Charles Bally beschouwd, die tot de studenten van de belangrijke Zwitserse linguïst Ferdinand de Saussure heeft behoord. De fraseologie ontwikkelt zich als zelfstandige tak van de linguïstiek sinds de jaren veertig van de twintigste eeuw (sinds

²² ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 15.

²³ S. FIEDLER, 'Somewhat caught between lexicology and syntax: a look at Phraseology', in: *History and Philosophy of the Language Sciences*, Leipzig: University of Leipzig, 2015, URL: <<https://hiphilangsci.net/2015/02/11/somewhat-caught-between-lexicology-and-syntax-a-look-at-phraseology/>> (geraadpleegd op 18 oktober 2017).

²⁴ D. FÖLDEŠIOVÁ, 'Frazeologie' (2014), URL: <<http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie>> (geraadpleegd op 7 oktober 2017).

1946),²⁵ toen de ideeën van Bally uitgewerkt werden door de Sovjet-taalkundige en filoloog Viktor Vladimirovich Vinogradov.²⁶ Dat resulteerde in een groot aantal publicaties over de fraseologie in het Russisch.²⁷ Pas in de jaren zeventig werd de fraseologie internationaal erkend als taalkundige discipline die zich snel ontwikkelt dankzij een groeiend aantal monografieën en proefschriften over de fraseologie van verschillende talen.²⁸

1.4.2 Geschiedenis van de Nederlandse fraseologie

Als begin van het fraseologische onderzoek in de Nederlandse landen kan het jaar 1500 gezien worden, toen Desiderius Erasmus Roterodamus (Erasmus) zijn geannoteerde verzameling van Griekse en Latijnse spreekwoorden *Adagia* schreef. In de negentiende eeuw heeft Pieter Jacob Harrebomée bijgedragen met zijn verzameling *Spreekwoordenboek der Nederlandsche Taal*.²⁹ Deze verzameling bevat zo'n 42.500 spreekwoorden.³⁰

Voor een lange tijd hielden de taalkundigen zich vooral met Nederlandse spreekwoorden bezig. De verandering komt dan met het werk van Frederik August Stoett *Nederlandse Spreekwoorden, Spreekwijzen, Uitdrukkingen en Gezegden*,³¹ een van de bekendste werken over de Nederlandse fraseologie.³² Zoals de naam suggereert, richt de auteur zich niet alleen op spreekwoorden, maar ook op andere vaste verbindingen. Een

²⁵ L.P. VERSTRATEN, *Vaste Verbindingen: een lexicologische studie vanuit cognitief-semantisch perspectief naar fraseologismen in het Nederlands*. Utrecht: Led, 1992, p. 17.

²⁶ V. V. VINOGRADOV, 'Osnovnye ponjatija russkoi frazeologii kak lingvisticskoj discipliny', in: *Trudy jubilejnoj naucnoj sessii Leningradskogo Gosudarstvennogo Universiteta, Sekcija Filologiceskich Nauk*, Leningrad: Leningradsky Gosudarstvenny Universitet, 1946, p. 45-69.

²⁷ Z. KLIMASZEWSKA, 'Verbale fraseologie van het Nederlands', in: *Handelingen Tiende Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 1989, p. 227.

²⁸ D. FÖLDEŠIOVÁ, 'Fraseologie' (2014), URL: <<http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Fraseologie>> (geraadpleegd op 7 oktober 2017).

²⁹ P. J. HARREBOMÈE, *Spreekwoordenboek der Nederlandsche Taal*, Utrecht: Kemink & Zoon, 1858-1870.

³⁰ VERSTRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 18.

³¹ F.A. STOETT, *Nederlandsche spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden*. Zutphen: W.J. Thieme & Cie, 1923-1925.

³² VERSTRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 18.

belangrijk werk op het gebied van de Nederlandse fraseologie is ook het werk van Frank van Gestel,³³ waarin hij de termen spreekwoord, zegswijze, uitdrukking en gezegde definieert.

Toch was de fraseologie binnen de Nederlandse taalgebied tamelijk lang verwaarloosd en niet genoeg onderzocht. Nog begin jaren negentig schreef de bekende Poolse neerlandica Zofia Klimaszewska:³⁴

De fraseologie is een deelgebied van de taalwetenschap dat in de laatste jaren door een snelle ontwikkeling werd gekenmerkt, maar dan wel buiten de Nederlanden. In de neerlandistiek is de situatie nu pas aan het veranderen en komt er sinds enige tijd ook meer belangstelling voor de vaste woordverbindingen. Niettemin zijn de heersende terminologische verwarring alsook de classificatieproblemen nog niet uit de weg geruimd.

Een groot onderzoek naar Nederlandse spreekwoorden heeft in Polen plaatsgevonden onder de leiding van de beroemde Poolse filoloog Stanisław Prędoła.³⁵

Tot de belangrijkste werken over de Nederlandse fraseologie behoren ook werken van andere Polen, zoals bijvoorbeeld de werken van Zofia Klimaszewska³⁶ en Agata Kowalska-Szubert.³⁷

³³ F. VAN GESTEL, 'De omschrijving van spreekwoord, zegswijze, uitdrukking en gezegde', in: *De Nieuwe Taalgids. Jaargang 56*, Groningen: J. B. Wolters, 1963, p. 215-219.

³⁴ Z. KLIMASZEWSKA, 'Fraseologie en het onderwijs Nederlands als Vreemde Taal' in: *Handelingen Elfde Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Vereniging voor Neerlandistiek, 1992, p. 93.

³⁵ S. PRĘDOŁA & S. THEISSEN, *Nederlandse en Poolse fraseologismen en spreekwoorden*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 1997.

³⁶ Z. KLIMASZEWSKA, 'Verbale fraseologie van het Nederlands Zofia' in: *Handelingen Tiende Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 1989, p. 227-234.

³⁷ A.J. KOWALSKA-SZUBERT, 'Thematische woordenlijsten: hoe maak je die aan? Agata Kowalska (Wrocław)' in: *Handelingen Veertiende Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 2001, p. 419-426.

Bekenden zijn ook de publicaties van de Nederlandse taalkundigen Linda Pharaïlde Verstraten,³⁸ Piet van Sterkenburg³⁹ en Piet de Kleijn.⁴⁰

Belangrijk is ook het werk van de Tsjechische taalkundige František Čermák,⁴¹ die onder andere gespecialiseerd is op het gebied van fraseologie, corpus-taalkunde, neerlandistiek en anglistiek.

Aan de contrastieve fraseologie zijn enkele studies bijvoorbeeld van Erzsébet Mollay⁴² uit Hongarije, Zdenka Hrnčířová⁴³ en Kateřina Křížová⁴⁴ uit Tsjechië en Beata Sprawka⁴⁵ uit Polen gewijd.

Nederlandse en Tsjechische vaste verbindingen werden ook al in het kader van enkele bachelor- of masterscriptie vergeleken, bijvoorbeeld van Kristýna Buršíková⁴⁶ of Kateřina Krátká.⁴⁷

³⁸ L. VERSTRATEN, 'Een cognitief-semantische benadering van vaste verbindingen Linda Verstraten' in: *Forum der Letteren. Jaargang 1992*. Den Haag: Smits drukkers-uitgevers, 1992, p. 97-112.

³⁹ P. G. J. VAN STERKENBURG, 'Lexicografie voor buitenlanders P.G.J. van Sterkenburg (Leiden)' in: *Neerlandica extra Muros. Jaargang 1995*. Lier: J. van In, 1995, p. 51-65.

⁴⁰ P. DE KLEIJN, 'Kenniss van vaste lexicale verbindingen: belangrijk en moeilijk P. de Kleijn' in: *Neerlandica extra Muros. Jaargang 1988*. Muiderberg: Coutinho, 1988, p. 2-6.

⁴¹ F. ČERMÁK & Z. HRNČÍŘOVÁ, *Nizozemsko-český slovník, Woordenboek Nederlands-Tsjechisch*, Praha: Leda, 2005.

⁴² E. MOLLAY, 'De verhouding tussen fraseologismen en idiomatische composita: Een stiefkind in de taalkunde Erzsébet Mollay (Budapest)' in: *Handelingen Elfde Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 1989, p. 121-128.

⁴³ Z. HRNČÍŘOVÁ, 'Metafoor in het Tsjechisch en het Nederlands – eenheid in verscheidenheid' in: *Acta Comenii Amos III*. Bratislava, 2000, p. 98-105.

⁴⁴ K. KŘÍŽOVÁ, 'Benamingen van dieren in de Nederlandse en in de Tsjechische vaste adjectivische vergelijkingen in de spiegel van de geschreven corpora', in: *Acta Universitatis Wratislaviensis: Neerlandica Wratislaviensia, roč. XXVII, č. 1*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2017, p. 37-46.

⁴⁵ B. SPRAWKA, 'Nu komt de aap uit de mouw: een analyse van idiomen met diernamen in het Nederlands, Frans en Pools' in: *Roczniki Humanistyczne Vol 64, No 5*. Lublin: The Learned Society of the John Paul II Catholic University of Lublin & The John Paul II Catholic University of Lublin, 2016, p. 105-113.

⁴⁶ K. BURŠÍKOVÁ, 'Equivalentie van fraseologismen met kat of/en hond in het Tsjechisch en het Nederlands', Praha: Filozofická Fakulta Univerzity Karlovy, 2006.

⁴⁷ K. KRÁTKÁ, 'Vergelijkingen met een dierement in het Nederlands en in het Tsjechisch' Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2008.

Uit de hedendaagse lexicografische werken zijn vooral het belangrijkste de beroemde Van Dale woordenboeken, zoals bijvoorbeeld *Van Dale Groot Spreekwoordenboek*,⁴⁸ *Van Dale Idioomwoordenboek*,⁴⁹ *Van Dale Uitdrukkingenwoordenboek*⁵⁰ en *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek*.⁵¹

1.4.3 Geschiedenis van de Engelse fraseologie

De fraseologie is pas onlangs erkend als een taalkundige discipline in de Amerikaanse traditie, maar ze heeft sterke wortels in de Europese, in het bijzonder de Russische en Oost-Europese taaltradities. Er zijn twee grote verschillen in de oriëntatie van de Europese en Amerikaanse onderzoekers: 1. In tegenstelling tot de Amerikaanse fraseologie focust zich de Europese fraseologie op de verschillen tussen de talen, waardoor een meer universele en contrastieve benadering mogelijk wordt. De Amerikaanse traditie is over het algemeen meer in overeenstemming met de cognitieve en psycholinguïstische benadering. 2. De Europese wetenschap op het gebied van de fraseologie is actiever dan de Amerikaanse.⁵²

Een belangrijke bijdrage tot het onderzoek over de Engelse fraseologie hebben de linguïsten Harold Edward Palmer en Albert Sidney Hornby geleverd. In de late jaren twintig heeft Palmer een onderzoeksproject opgezet (Hornby heeft later toegetreden) met het doel om een brede reeks van ‘multiword’ eenheden te verzamelen. Palmer’s theoretische opvattingen werden samengevat in zijn inleiding tot het eerste grote rapport van dit project, het zogenaamde *Second Interim Report on English Collocations*,⁵³ waarin hij de aandacht vestigde op vaste woordcombinaties, die zowel in de spreektaal als in de

⁴⁸ H. L. COX, *Van Dale Groot spreekwoordenboek: De verklaring en herkomst van spreekwoorden en gezegden in acht talen*, Utrecht: VBK Media, 2009.

⁴⁹ H. DE GROOT, *Van Dale Idioomwoordenboek: Verklaring en herkomst van uitdrukkingen en gezegden*. Utrecht: Van Dale Lexicografie, 1999.

⁵⁰ H. DE GROOT, *Van Dale Groot Uitdrukkingenwoordenboek: Verklaring en herkomst van moderne uitdrukkingen*, Utrecht: Van Dale Lexicografie, 2006.

⁵¹ T. DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek: Verklaring en herkomst van vergelijkingen*. Utrecht: Van Dale Lexicografie, 2007.

⁵² M. OMAZIĆ, ‘Introduction: Why, What and How in phraseology’ in: *Jezikoslovijski 6.1*, Osijek: Josip Juraj Strossmayer University, 2005, p. 1.

⁵³ H. E. PALMER, *Second interim report on English collocations: submitted to the Tenth Annual Conference of English Teachers/Institute for Research in English Teaching*, Tokyo: The Institut, 1933.

schrijftaal vaak worden gebruikt en die door Palmer *collocations* (collocaties) werden genoemd.⁵⁴

Vanaf het einde van de jaren zestig ontwikkelde zich de fraseologie in de (Oost-) Duitse taalkunde intensief, maar ze werd nog sporadisch benaderd in de Engelse taalkunde. De vroegste Engelse aanpassingen van de fraseologie zijn door Uriel Weinreich⁵⁵ binnen de benadering van de transformationele grammatica gedaan, gevolgd door de werken van Irina Arnold,⁵⁶ Leonhard Lipka,⁵⁷ Anthony Paul Cowie⁵⁸ en David Alan Cruse.⁵⁹ In Groot-Brittannië en ook in de andere West-Europese landen heeft zich het fraseologische onderzoek in de laatste twintig jaar steeds meer ontwikkeld.⁶⁰

Tot het begin van de jaren tachtig werd de vakliteratuur over de fraseologie in het Engels als enigszins schaars beschouwd, vooral in vergelijking met die over de grammatica of metaforen. Chitra Fernando en Roger Flavell⁶¹ hebben bijgedragen aan het opvullen van deze kloof, waardoor hun opvolgers een modern en complex inzicht in het onderwerp hebben gekregen. Dankzij het gebruik van grote taalcorpora in de volgende jaren zijn nieuwe fraseologische studies ontstaan, die de weg effenden voor enkele belangrijke werken,⁶² zoals die van John McHardy Sinclair⁶³ en Rosamund Moon.⁶⁴

⁵⁴ A. P. COWIE (ed.), *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford: Clarendon Press, 1998, p. 210.

⁵⁵ U. WEINREICH, *Language in contact: findings and problems*. The Hague: Mouton Publishers, 1968.

⁵⁶ I. V. ARNOLD, *The English Word*, Moscow: Vyssaja Škola, 1986.

⁵⁷ L. LIPKA: *An Outline of English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics, and Word-Formation*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag GmbH & Co., 1992.

⁵⁸ A. P. COWIE, 'The Treatment of Collocations and Idioms in Learners' Dictionaries' in: *Applied Linguistics, Volume II. Issue. 3*. Leeds: University of Leeds, 1981, p. 223-235.

⁵⁹ D. A. CRUSE, *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

⁶⁰ COWIE: *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications* (1998): 209.

⁶¹ CH. FERNANDO & R. H. FLAVELL, *On Idiom: Critical View and Perspectives*. Exeter: University of Exeter Press, 1981.

⁶² P. R. FRESCO, 'The translation of phraseology in a parallel (English-Spanish) audiovisual corpus' Edinborough: Heriot-Watt University, z.d., p. 1.

⁶³ J. SINCLAIR, *Corpus Concordance Collocation*. Oxford: Oxford University Press, 1991.

⁶⁴ R. MOON, *Fixed expressions and idioms in English: a corpus-based approach*. Oxford: Clarendon Press, 1998.

Van de belangrijkste linguïsten op het gebied van de Engelse fraseologie kan vooral David Crystal⁶⁵ en Bruce Fraser⁶⁶ genoemd worden.

Heden ten dage zijn de volgende lexicografische werken het bekendst: *Cambridge International Dictionary of Idioms*,⁶⁷ *Cambridge Dictionary of American Idioms*,⁶⁸ *Oxford Dictionary of English Proverbs*,⁶⁹ *Oxford dictionary of English Idioms*,⁷⁰ en andere.

Wat het hedendaagse fraseologische onderzoek naar de Engelse fraseologie in Tsjechië betreft, moeten wij vooral werken van Jaroslav Peprník⁷¹ en Michaela Martínková⁷² noemen. De Engelse fraseologie wordt ook beschreven in enkele bachelor- of masterscripties, bijvoorbeeld van Simona Bojková⁷³ en Marie Bakalová.⁷⁴

1.4.4 Hedendaags fraseologisch onderzoek

Een mijlpaal voor de fraseologie was de oprichting van *The European Society for Phraseology (EUROPHRAS)* in 1999 en *The European Association for Lexicography (EURALEX)*. De reguliere conferenties en publicaties van EUROPHRAS ondersteunen

⁶⁵ D. CRYSTAL, *The Cambridge Encyclopaedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

⁶⁶ B. FRASER, 'Idioms within a transformational grammar' in: *Foundations of Language 6*, New York: Springer, 1970.

⁶⁷ J. G. WHITE (ed.), *Cambridge International Dictionary of Idioms*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.

⁶⁸ P. HEACOCK, *Cambridge Dictionary of American Idioms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

⁶⁹ J. SIMPSON & J. SPEAKE (ed.), *The Oxford Dictionary of Proverbs*. Oxford: Oxford University Press, 2008, 6th ed.

⁷⁰ J. AYTO (ed.), *Oxford Dictionary of English Idioms. 3. ed.* Oxford: Oxford University Press, 2009.

⁷¹ J. PEPRNÍK. *English lexicology*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007.

⁷² M. MARTÍNKOVÁ. *Paralelní korpusy a kontrastivní lingvistika: případ částice prý*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.

⁷³ S. BOJKOVÁ, 'Idioms and Idiomatic Language' Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007.

⁷⁴ M. BAKALOVÁ, 'Idiomaticity of Animal Terms in English' Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

de internationale uitwisseling op dit gebied. De volgende fraseologische conferentie EUROPHRAS zal in juni 2018 in Padova plaatsvinden.⁷⁵

Een internationaal handboek over de fraseologie verscheen in 2007 (Burger et al., 2007). In het jaar 2010 werd *De Gruyter Journal, Yearbook of Phraseology* opgericht, dat jaarlijks uitsluitend studies in het Engels over de fraseologie publiceert en de dialoog tussen de fraseologen van de hele wereld vergemakkelijkt.

⁷⁵ ‘Europäische Gesellschaft für Phraseologie’, URL: <<http://www.euophras.org>> (geraadpleegd op 24 april 2018).

2 Terminologie en basisbegrippen

In het volgende gedeelte zijn de basisbegrippen en concepten met betrekking tot de fraseologie beschreven.

De basiseenheden van de fraseologische analyse worden vaak aangeduid als fraseologismen of fraseologische eenheden. Deze term wordt op verschillende manieren gedefinieerd. Volgens de Poolse taalkundige Kowalska-Szubert,¹ is er een terminologische chaos op het gebied van het onderzoek naar de vaste verbindingen ontstaan.

In het Engels kunnen wij de begrippen zoals *phrasemes*, *phraseological units*, *idioms* en *collocations* tegenkomen. In de Nederlandse taalgebied worden ook verschillende termen gehanteerd, namelijk *fraseologisme*, *fraseologische eenheid*, *fraseologische verbinding*, *vaste verbinding*, *uitdrukking* en *idioom*.

2.1 Vaste verbinding

Volgens Verstraten² bestaat een vaste verbinding uit minimaal twee woorden (lexicale elementen) die als gefixeerd gelden. Ze zijn in het mentale lexicon opgenomen en hun betekenis wordt als één geheel begrepen. Vaste verbindingen kunnen zich van elkaar onderscheiden in hun morfologie (vorm) en de semantische (betekenis) en syntactische (constructie en distributie binnen een zin) eigenschappen. Meestal zijn ze vast gegeven en kunnen ze niet veranderd worden. Andere karakteristieke kenmerken van de vaste verbindingen zijn *reproduceerbaarheid*, *vastheid*, *lexicalisering*, *stabiliteit*, *gefixeerdheid* (ze vormen een geheel) en *idiomaticiteit*. Met deze eigenschappen verschillen de vaste verbindingen van de vrije verbindingen.

Verstraten gebruikt in haar werk ook de termen *compositionaliteit*, *doorzichtigheid*, *gemotiveerdheid* en *idiomaticiteit*. Hieronder zijn deze termen volgens haar proefschrift³ gedefinieerd.

Compositionaliteit heeft betrekking op de wijze waarop de betekenis van de vaste verbinding is opgebouwd. Wij kunnen drie soorten compositionaliteit onderscheiden:

- compositioneel,

¹ A.J. KOWALSKA-SZUBERT, *De kool en de geit: Nederlandse vaste verbindingen met en dier- of plantelement*. Utrecht: Led, 1997, p. 15.

² VERTSRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 12.

³ VERTSRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 13-14.

- gedeeltelijk compositioneel,
- niet-compositioneel.

Doorzichtigheid is afhankelijk van de mate waarin de taalgebruiker in staat is te voorzien op welke wijze de betekenis van de vaste verbinding uit die van de samenstellende delen tot stand is gekomen. De doorzichtigheid is echter een subjectief begrip: het is sterk afhankelijk van de individuele kennis van de taalgebruiker. Wij kunnen drie soorten doorzichtigheid onderscheiden:

- geheel doorzichtig,
- gedeeltelijk doorzichtig,
- geheel ondoorzichtig.

Een vaste verbinding noemen wij **gemotiveerd** als wij een relatie kunnen leggen tussen de niet-compositionele betekenis van een verbinding en de letterlijke betekenis van diezelfde verbinding. De gemotiveerdheid wordt duidelijker aangegeven in het hoofdstuk 3.1.2.

Onder de term **idiomaticiteit** zullen wij volgens Verstraten hetzelfde verstaan als onder de term ondoorzichtigheid.

2.2 Fraseologisme of idioom — een terminologische chaos

Omdat de fraseologie een relatief jonge taalkundige discipline is, hanteren de meeste talen meerdere termen om de fraseologische eenheid te benoemen. Daarom is er in de terminologie van het fraseologische onderzoek nog steeds een verdeeldheid.⁴ Om deze reden maken de verschillende taalkundigen nog steeds gebruik van verschillende termen.

Verstraten⁵ gebruikt de term *vaste verbinding*, die zij definieert als volgt: “Een vaste verbinding is een combinatie van minimaal twee lexicale elementen (woorden), die als gefixeerd geldt.” Ook Kowalska-Szubert behandelt de term vaste verbinding en haar definitie valt samen met die van Verstraten.⁶ Verstraten vermeldt ook dat wij onder het

⁴ Z. KLIMASZEWSKA, ‘Fraseologie en het onderwijs’ (1992): 93.

⁵ VERTSRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 12.

⁶ KOWALSKA-SZUBERT, *De kool en de geit* (1997): 16.

begrip *fraseologisme* hetzelfde zouden moeten verstaan als onder de term *vaste verbinding*.⁷

Cruse,⁸ een voormalige Senior Lecturer in de taalkunde aan de Universiteit van Manchester, definieert het idioom in zijn boek *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics (Betekenis in de taal: Een inleiding tot semantiek en pragmatiek)* als volgt: “A type of grammatical complex expression whose grammatical constituents are not semantic constituents” [En soort van grammaticale complexe uitdrukking waarvan de grammaticale bestanddelen geen semantische bestanddelen zijn] (eigen vertaling). Volgens hem begint de meerderheid van idiomen als interpreteerbare uitdrukkingen, zoals de metafoor of de metonymie. Ze worden idiomen, wanneer de kennis die nodig is om ze te interpreteren, niet meer bekend is. Zodra de kennis van de oorspronkelijke betekenis verloren is, wordt de uitdrukking een idioom.⁹

In het *Van Dale Groot Woordenboek*¹⁰ wordt de term *idioom* omschreven als “bijzondere, karakteristieke woorden en uitdrukkingen van een taal, het taaleigen.” De definitie van het *Van Dale Idioomwoordenboek*¹¹ komt overeen met de bovenstaande definitie van Cruse, namelijk: “Het gaat om een aantal woorden die een karakteristieke, vaste eenheid vormen waarbij de woorden samen meer of iets anders betekenen dan de losse woorden.” Het gaat ook akkoord met de bewering van Cruse, dat het typerend is voor het idioom dat “het woorden bevat die een geheel zijn geworden met de rest van de uitdrukking en hun gewone betekenis geheel of gedeeltelijk hebben verloren.”¹² Sommige uitdrukkingen bevatten ook woorden die alleen in een bepaalde context kunnen staan.

Volgens Čermák¹³ kunnen het fraseologisme en idioom niet worden gedefinieerd aan de hand van één eigenschap. In zijn boek *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná (Fraseologie en idiomatICS Tsjechisch en algemeen)* geeft hij de volgende definitie: “Idiom a frazém je jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojení), popř. se

⁷ VERTSRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 14.

⁸ CRUSE, *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics* (2011): 86.

⁹ CRUSE, *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics* (2011): 88.

¹⁰ DEN BOON & HENDRICKX, *Van Dale Groot Woordenboek* (2015): 1655.

¹¹ DE GROOT: *Van Dale Idioomwoordenboek* (1999): IX

¹² DE GROOT: *Van Dale Idioomwoordenboek* (1999): IX.

¹³ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 31.

vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo)” [Idioom en fraseologisme is een unieke verbinding van minimaal twee elementen, waarvan een (eventueel geen) niet op dezelfde manier in een andere verbinding (of meer verbindingen) fungeert, eventueel alleen in een enkele uitdrukking (of alleen in een paar uitdrukkingen) voorkomt] (eigen vertaling). Volgens hem is het gebruik van de term fraseologisme gebaseerd op de formele aspecten van de combinatie, terwijl het idioom het semantische aspect benadrukt. Hij zegt ook dat het nodig is om de onhandige en misleidende oudere term *fraseologische eenheid* te weigeren.¹⁴

Verstraten¹⁵ vermeldt ook de term *collocatie* in haar werk en omschrijft hem als volgt: “Een collocatie is een woordgroep, die niet speciaal gekenmerkt wordt door idiomatieit, maar waarvan wij in ieder geval moeten zeggen, dat die woorden nu eenmaal zo bij elkaar behoren.” In het Engels wordt de term *collocation* bijvoorbeeld door Cruse¹⁶ gedefinieerd, die de collocaties ook als *idioms of encoding* beschouwd.

Op basis van de bovenstaande definities kunnen wij zeggen dat de collocaties van de fraseologismen door de doorzichtigheid verschillen.

2.3 Spreekwoord, spreekwijze, uitdrukking, gezegde

Een belangrijk werk op het gebied van de Nederlandse fraseologie is het werk *Nederlandsche Spreekwoorden, Spreekwijzen, Uitdrukkingen en Gezegden* van Stoett. Zoals de benaming van dit werk laat zien, bestaan er nog andere termen die tot de fraseologie behoren. In het jaar 1963 heeft Van Gestel het artikel *De omschrijving van spreekwoord, zegswijze, uitdrukking en gezegde* geschreven, waarin hij deze termen uitlegt. In het *Van Dale Idioomwoordenboek*¹⁷ vallen deze termen allemaal onder de overkoepelende term *idioom*.

In het Engels zijn er geen equivalenten, die met de Nederlandse termen spreekwoord, spreekwijze, uitdrukking en gezegde zouden overeenstemmen. In het Engels wordt in alle deze gevallen het woord *proverb* gebruikt.

Het *Van Dale Idioomwoordenboek* vermeldt dat het verschil is tussen een idioom en een spreekwoord. Terwijl nieuwe spreekwoorden nauwelijks heden ten dage ontstaan,

¹⁴ ČERMÁK, *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná* (2007): 483.

¹⁵ VERTSRATEN, *Vaste Verbindingen* (1992): 22.

¹⁶ CRUSE, *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics* (2011): 83.

¹⁷ DE GROOT: *Van Dale Idioomwoordenboek* (1999): IX.

worden idiomen voortdurend gevormd, hoewel het ontstaan van idiomen vaak onopgemerkt blijft.¹⁸

2.4 Metafoor en vergelijking

De metafoor en de vergelijking zijn andere concepten die binnen de fraseologie vallen. Toch worden ze vaak verward. In het volgende gedeelte worden er verschillen tussen de metafoor en de vergelijking uitgelegd.

Zowel de vergelijking als de metafoor zijn twee verschillende manieren om iets te vergelijken. Ze verschillen in de manier hoe ze het vergelijken realiseren.

De vergelijking wordt voornamelijk gebruikt om een directe vergelijking te maken. De vergelijking wordt uitgedrukt door middel van de woorden *zo*, *als*, *zoals* en *gelijk*, bijvoorbeeld *Zo wit als sneeuw*, *Zo eerlijk als goud*, enzovoort.

De metafoor dient ook om vergelijkingen te maken. Echter, terwijl de vergelijking een directe vergelijking maakt, maakt de metafoor indirecte vergelijkingen. Metaforen worden vaak gebruikt om dingen te vergelijken die normaal gesproken met elkaar niets te maken hebben.¹⁹ Het *Van Dale Groot Woordenboek*²⁰ geeft als voorbeeld *het schip van de woestijn* aan, dat een metafoor voor kameel is. Een van de definities van de metafoor zegt:

Samen met metonymie is metaforiek de belangrijkste vorm van beeldspraak. De metafoor berust op betekenisoverdracht tussen twee termen. Volgens de meest gangbare klassieke definities is de metafoor het gebruik van een woord in de plaats van een ander op grond van betekenisovereenkomst of contrast.²¹

¹⁸ DE GROOT, *Van Dale Idioomwoordenboek* (1999): IX.

¹⁹ D. DELABASTIA (et al.) (red.), *Algemeen letterkundig lexicon*, z. p. 2012, URL: <http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_02392.php> (geraadpleegd op 18 oktober 2017)

²⁰ DEN BOON & HENDRICKX, *Van Dale Groot Woordenboek* (2015): 2393.

²¹ D. DELABASTIA, *Algemeen letterkundig lexicon* (2012), URL: <http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_02392.php> (geraadpleegd op 18 oktober 2017)

Metafoor dan kan gezien worden als “een vergelijking waaruit de vergelijkingsgrond en het vergelijkend partikel (als, zoals, gelijk) zijn weggelaten.”²² Volgens Cruse²³ is de metafoor “a figurative usage based on resemblance” [een figuurlijk gebruik op basis van gelijkenis] (eigen vertaling).

Het verschil tussen de metafoor en de vergelijking kan ook goed gezien worden op het voorbeeld *tijd is geld* (metafoor) en *tijd is net zo waardevol als geld* (vergelijking).

2.5 Equivalentie

De term equivalentie wordt gebruikt in de contrastieve fraseologie die onderdeel van de contrastieve linguïstiek is. De equivalentie wordt gebruikt voor de verhouding tussen twee elementen van twee of meer talen. Voor het eerst was deze term toegepast bij de *Leipziger Schule*. Zijn bekendste voorstaander was Otto Kade.²⁴ De theorie van de *Leipziger Schule* veroorzaakte een grote golf van interesse en kritiek, die later leidde tot een linguïstische discussie, die in de jaren zeventig op de hoogte was. Deze discussie veroorzaakte een reactie in de Engelse taalgebied. Het Engelse concept was vrij begrepen als een overeenkomst tussen twee talen. Het gevolg ervan was dat sommige linguïsten in de latere jaren absoluut tegen de equivalentie waren. Ondanks deze kritiek bleef de term equivalentie een van de belangrijkste termen van linguïstiek, in het gebied van contrastieve linguïstiek.²⁵

Er bestaan verschillende typen equivalentie (vergelijk Buršíková²⁶ en Henschelová²⁷). Otto Kade²⁸ onderscheidt de volgende basistypen:

- gehele equivalentie: equivalentie van alle denkbare niveaus van het taalteken

²² D. DELABASTIA, *Algemeen letterkundig lexicon* (2012), URL: <http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_02392.php> (geraadpleegd op 18 oktober 2017)

²³ CRUSE, *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics* (2011): 117.

²⁴ M. SNELL-HORNBY, *Translation Studies: An Integrated Approach*. Amsterdam: J. Benjamins Publishing Company, 1988, p. 14-22.

²⁵ BURŠÍKOVÁ, ‘Equivalentie van fraseologismen’ (20016): 22-23.

²⁶ BURŠÍKOVÁ, ‘Equivalentie van fraseologismen’ (20016): 22-23.

²⁷ H. HENSCHELOVÁ, *Die Phraseologie der tschechischen Sprache: Ein Handbuch*. Frankfurt am Main/Berlin/Bern/New York/Paris/Wien: Lang, 1993, p 138-143.

²⁸ W. VANDEWEGE, *Duoteksten: Inleiding tot vertaling en vertaalstudie*. Gent: Academia Press, 2005, p. 75.

- gedeeltelijke equivalentie: equivalentie van slechts sommige niveaus.
- nul-equivalentie: de equivalentie van de belangrijkste niveaus is afwezig.

Verschillende onderzoekers benadrukken ook verschillende kenmerken van de bovengenoemde typologie van de equivalentie. Omdat ik me op vaste adjectivische vergelijkingen concentreer, heb ik ter behoefte van mijn corpusonderzoek deze basistypologie gedeeltelijk aangepast. Dit model wordt in het hoofdstuk 4.3 voorgesteld.

3 Vaste vergelijkingen met een dierement

3.1 Karakteristiek van vaste vergelijkingen

Over het feit dat de vergelijking de meest voorkomende van alle tropen is, hoeven wij ons volgens Fred Berens¹ niet te verwonderen.

Het *Van Dale Groot vergelijkingen-woordenboek*² geeft de volgende definitie: “Vergelijkingen beantwoorden aan de behoefte van taalgebruikers om wat onbekend is, omwille van duidelijkheid te beschrijven in termen van wat al bekend is.”

Vergelijkingen hebben naast een concretiserende functie ook een versierende functie, zoals er in het bovengenoemde vergelijkingenwoordenboek wordt beweerd: “De vergelijking trekt het beeld uit het alledaagse en beantwoordt daarmee aan de schoonheid van lezers. Een vergelijking kan de waarneming van de lezers zelfs blijvend veranderen.”³

De vergelijking kan in de tekst ook als een versterkend element (‘intensifier’) functioneren. Volgens de auteurs van het *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek*⁴ functioneren veel vergelijkingen in het Nederlands uitsluitend als *intensifier*, bijvoorbeeld de vergelijking *Stoned als een garnaal* (heel erg stoned). Vergelijkingen met zo’n versterkende functie kunnen gebaseerd zijn op een absurde associatie, maar ook op een overdrijving. Er zijn ook vergelijkingen die alleen maar als versterkend element met de betekenis *erg* kunnen optreden, bijvoorbeeld de vergelijking *als een gek* (hij stond te zingen als een gek). De betekenis van zulke vergelijkingen is vaak eenvoudig af te leiden uit de associatie.

De ironische associaties, waarbij de vergelijking te parafaseren is als *in het geheel niet*, vormen een uitzondering. De ironie is een middel om een komisch effect te bereiken. Het aantal ironische vergelijkingen in de volkstaal is maar volgens de auteurs van *Van Dale*⁵ niet bijzonder groot. Een voorbeeld hiervan is de vergelijking *Zo gelukkig als een kat die op zijn verjaardag verdrinkt*.

¹ F. BERENS, ‘Vergelijkingen in de gesproken taal’ in: *Taal en Letteren*. Jaargang 9. Haag: Haagse boekhandel- en uitgeversmaatschappij, maart 1899, p. 221.

² DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek* (2007): p. 6.

³ DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek* (2007): p. 6.

⁴ DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek* (2007): p. 6.

⁵ DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek* (2007): p. 6.

De auteurs van *Van Dale*⁶ opmerken dat “de functie van de vergelijkingen vaak niet zozeer het overdragen van een betekenisinhoud is, als wel het communiceren van de houding van de schrijver of spreker ten opzichte wat hij schrijft.” Een mooi voorbeeld hiervan is de vergelijking *Slapen als een roos*, in tegenstelling tot *Slapen als een os*.

3.1.1 Structuur van vaste vergelijkingen

De vergelijking is een linguïstische structuur gebaseerd op een expliciete uitdrukking van de gelijkenis. Met behulp van **comparator** wordt de relatie tussen de **comparandum** en **comparatum** uitgedrukt door middel van **tertium comparationis**, bijvoorbeeld:

Peter	is	zo trots	als	een pauw.
Peter	is	as proud	as	a peacock.
Comparandum	relator	tertium comparationis	comparator	comparatum

- **Comparandum** is een referent van de vergelijking (Peter).
- **Relator** is de drager van de tijd, modus en grammaticale overeenkomst met het onderwerp (is).
- **Tertium comparationis** is een teken, dat de comparandum en de comparatum gemeen hebben en waarop door de vergelijking wordt gewezen. Het wordt uitgedrukt door een bijvoeglijk naamwoord, een werkwoord of minder vaak een zelfstandig naamwoord of een bijwoord (trots).
- **Comparator** is de formele marker (als). Links van de comparator staan meestal het werkwoord of het adjectief, de rechterkant is meestal op het substantief gebaseerd.
- **Comparatum** is het model van de bepaalde eigenschap (een pauw).⁷

Volgens Čermák bevat de vergelijking een vaste en idiomatische vorm, dat wil zeggen als een eenheid van de fraseologie, in de positie van de comparatum, meestal een bepaald, algemeen bekend, prototypisch model.⁸ De motiveerde bron voor dit model zijn

⁶ DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek* (2007): 8.

⁷ F. ČERMÁK & Z. HLADKÁ, ‘Přirovnání’, in: Petr Karlík, Marek Nekula & Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, z. p., 2017, URL: <<https://www.czechency.org/slovník/PŘIROVNÁNÍ>> (geraadpleegd op 29 november 2017).

⁸ F. ČERMÁK. ‘Česká přirovnání’. In Čermák F. & J. Hronek ad. (eds.), *Slovník české frazeologie a idiomatiky I. Přirovnání*. Praha: Leda, 2009, p. 491.

vooral dingen (ongeveer 45 procent), dieren (20 procent) en beroepen (20 procent), en de rest wordt door fictieve, algemeen bekende namen en abstracten gevormd.

In deze scriptie behandel ik vergelijkingen waarin een zoopelativum als comparatum en een adjectief als teritum comparationis voorkomen. Deze vergelijkingen kunnen *adjectivische vergelijkingen* worden genoemd, bijvoorbeeld: *zo blind als een mol* – *as blind as a mole*. De onderzochte vergelijkingen kenmerken zich in beide talen door een vaste, vergelijkbare structuur:

Zo + ADJ + als + een/de + SUBS in het Nederlands,

As + ADJ + as + a/an/the + SUBS in het Engels.

De comparator wordt in het Nederlands door het voegwoord van vergelijking *als* uitgedrukt, in het Engels gebeurt dit door het voegwoord *as*. Rechts van de comparator is een zelfstandig naamwoord (SUBS) in beide talen te vinden dat als comparatum dient. Soms kan het comparatum uitgedrukt worden met een hele naamwoordgroep, bijvoorbeeld in het Engels *As cozy as the nest of a bird* (letterlijk: Zo gezellig als het nest van een vogel).

In beide talen wordt elk zelfstandig naamwoord nog door een onbepaald lidwoord gedetermineerd – *een* in het Nederlands en *a* of *an* in het Engels.⁹ Uitzonderlijk ontmoeten wij ook het gebruik van een bepaald lidwoord *de* in het Nederlands en *the* in het Engels, bijvoorbeeld in *As dead as the Dodo* (*Zo dood als een Dodo*).

3.1.2 Gemotiveerdheid van de vergelijkingen

Kowalska-Szubert bespreekt in haar boek *De kool en de geit: Nederlandse vaste verbindingen met en dier- of plantelement*¹⁰ onder andere de term *gemotiveerdheid*. Volgens haar, zijn de meeste vergelijkingen doorzichtig, maar: “Indien we namelijk aannemen dat de verbinding zo koppig als een ezel zich op een langdurige observatie van het gedrag van een ezel baseert, is de vergelijking *nijdig als een spin* helemaal niet meer uit te leggen.”

Zij onderscheidt drie soorten van vergelijkingen:

- gemotiveerd: de verklaring van de herkomst van een fraseologisme is redelijk, dus gemotiveerd (*trouw als een hond*).

⁹ Vergelijk: K. KŘÍŽOVÁ, ‘Benamingen van dieren’ (2017): 39.

¹⁰ KOWALSKA-SZUBERT, *De kool en de geit* (1997): 113.

- gedeeltelijk gemotiveerd: indien wij in staat zijn te ontdekken waarom zo'n vaste verbinding bestaat (*zo vals als een kraai*).
- niet gemotiveerd: indien wij geen idee krijgen waarom het tot zo'n samenstelling van woorden is gekomen en waarom heeft een vaste verbinding zulke betekenis gekregen heeft (*doorslaan als een blinde vink*).¹¹

Mrhačová¹² gebruikt in dit geval een andere verdeling. In verband met de term *gemotiveerdheid* onderscheidt ze:

1. Echte lexicale vergelijkingen (vergelijkingen met een transparante motivatie van de herkomst): de vergelijkingen van echte menselijke kwaliteiten, activiteiten en omstandigheden.
2. Valse lexicale vergelijkingen:
 - 2.1. Vergelijkingen gebaseerd op personificatie: de mens heeft bepaalde menselijke eigenschappen aan bepaalde dieren toegeschreven omdat ze in hun gedrag een gelijkenis met het gedrag van mensen heeft opgemerkt.
 - 2.2. Formele vergelijkingen: dit type is niet ontstaan als gevolg van observatie. Het is een expressieve uitdrukking.
 - 2.3. Anekdotische vergelijkingen: het gaat om karakteristiek van verschillende eigenschappen, activiteiten of toestanden in de vorm van een grappige anekdotische uitdrukking.
 - 2.4. Vergelijkingen met een verbogen motivatie: een expressieve vorm van vergelijking die op basis van een analogie is ontstaan.

3.2 Dierlijke symboliek

In veel vergelijkingen spelen dieren een belangrijke rol, zoals Křížová¹³ schrijft: “Benamingen van dieren of zooappellativa maken in belangrijke mate deel uit van vaste verbindingen en spreekwoorden in de meeste natuurlijke talen.”

Mrhačová¹⁴ beweert, dat de rijkdom van de vergelijkingen met een dierelement ervan getuigt, dat het gedragen en gewoontes van dieren door de hele generaties zeer

¹¹ SPRAWKA, ‘Vaste verbindingen met diernamen’ (2015): 6-7.

¹² MRHAČOVÁ: ‘Ustálená přirovnání se zooaplativem’ (2004): 155-160.

¹³ K. KŘÍŽOVÁ, ‘Benamingen van dieren’ (2017): 37.

¹⁴ MRHAČOVÁ: ‘Ustálená přirovnání se zooaplativem’ (2004): 154.

nauwkeurig worden geobserveerd en vergeleken met het gedragen en de gewoontes van mensen.”

Ook volgens Krátká¹⁵ is er geen toeval, dat er in het Nederlands zoveel vergelijkingen met een dierement bestaan. Volgens haar hangt dit feit met de natuur van de Lage Landen samen. Zij schrijft in haar bachelorscriptie het volgende:

De Nederlandse en Vlaamse natuur is sinds oude tijden met een agrarisch profiel verbonden. Daaruit volgt dat het mogelijk is, dat de natuur in het algemeen een grote invloed op de taal kon hebben. Het is ook vermeldenswaardig dat men ook tegenwoordig nog verschillende uitdrukkingen, die naar de relatie tussen de natuur en de mens verwijzen, in de taal kan vinden.

Zoals hierboven vermeld, maken dieren een ondeelbaar deel van het leven van elke mens – of ze als vrienden, vijanden of als het voedsel gezien worden. Ze vormen het dagelijkse deel van ons leven. Onze voorouders hebben de dieren als heilig beschouwd, ze hebben dieren aanbeden en hun Goden hadden ook vaak een dierlijk uiterlijk. Vaak werden de beste, zuiverste kwaliteiten aan dieren toegekend, zoals de bekende egyptoloog, Moustafa Gadalla¹⁶ bewijst:

Voor de oude Egyptenaren symboliseert en belichaamt elk dier/vogel bepaalde goddelijke functies en principes, op een bijzonder pure en opvallende manier. Daarom zijn de dierlijke of dierhoofdige *neteru* (goden/godinnen) symbolische uitdrukkingen van een diep geestelijk begrip.

De mens begon dieren verschillende eigenschappen toe te schrijven en dan begon hij om zichzelf met de dierlijke eigenschappen in gelijk te stellen. Een voorbeeld kan gezien worden op de beschrijving van de Nederlandse vergelijking *zo trots als een pauw* in het *Groot Spreekwoordenboek* van Ed van Eden: “De pauw, die zijn staart met

¹⁵ KRÁTKÁ, ‘Vergelijkingen met een dierement’ (2008): 15.

¹⁶ M. GADALLA, *De Oude Egyptisch Cultuur Onthuld*, Greensboro: Tehuti Research Foundation, 2017, p. 46.

prachtige veren uitzet en daarmee paradeert, is door de eeuwen heen als een toonbeeld van trots gezien.”¹⁷ Zo begon de vorming van idiomen met dierlijke elementen.

Volgens Berens¹⁸ schijnt het vergelijken van menselijke eigenschappen en handelingen met die van dieren wel zo oud als de wereld te zijn. Hij zegt:

’n groot aantal versteende vergelijkingen ontstaan aan de opmerkzaamheid waarmee onze voorouders ’t leven der dieren gadesloegen. Meegewerkt heeft ook zonder twijfel de omstandigheid, dat ’t vergelijken van mensen met dieren al op zich zelf ’n komies tintje heeft.

Šlachtová¹⁹ vermeld in haar masterscriptie het feit dat niet alle culturen een bepaald dier eveneens waarnemen, kan worden geïllustreerd door het voorbeeld van een slang. Bijvoorbeeld in India vertegenwoordigt de slang het leven en vruchtbaarheid, in Aziatische culturen wordt hij als een heilig dier beschouwd en hij wordt vereerd als een symbool van de wijsheid en de scherpzinnigheid, terwijl in culturen gebaseerd op het christendom de slang gezien wordt als een symbool van de duivel en de vijand van God. Bovendien maken dieren in alle wereldculturen deel uit van religie, en de mens heeft lange tijd aan magische vermogens aan dieren toegeschreven. Het lam symboliseert bijvoorbeeld Christus, die zichzelf heeft opgeofferd voor de zonden van de wereld, en is daarom een symbool van zuiverheid, onschuld en onberispelijkheid. Integendeel is de slang een symbool van de duivel en de verleider, maar hij wordt ook beschouwd als het symbool van Christus en de wijsheid.²⁰ De kraanvogel verschijnt als symbool van waakzaamheid, loyaliteit en goedheid. De haan vertegenwoordigt dan Christus en zijn waakzaamheid voor de machten van het kwaad.

¹⁷ VAN EEDEN, *Groot Spreekwoordenboek* (1989): 157.

¹⁸ BERENS, *Vergelijkingen in de gesproken taal* (1899): 223.

¹⁹ I. ŠLACHTOVÁ, ‘Zvířecí symbolika, její vývoj a uplatnění ve firemní značce’ Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006, p. 12-28.

²⁰ M. WYNNE, ‘The Meaning of the Snake or Serpent as a Christian Symbol in the Bible’, in: *Classroom*, z. p., 2018, URL: <<https://classroom.synonym.com/meaning-snake-serpent-christian-symbol-bible-5567.html>> (geraadpleegd op 24 april 2018).

Volgens Šlachtová²¹ wordt de Europese christelijke cultuur ook beïnvloed door vele andere religies, waarvan symbolen vaak als eigen symbolen worden beschouwd. Dit is bijvoorbeeld het geval met de uil als een symbool van de wijsheid.

Zij vermeldt ook dat veel eigenschappen aan de dieren werden toegeschreven volgens hun uiterlijk of hun kenmerken. De meeste wilde beesten worden dus beschouwd als symbool van de macht, de olifant is symbool van de grootte, de vis is symbool van geheimhouding, en de havik is symbool van scherp zicht. Aan de andere kant heeft de esthetische perceptie ook haar invloed op de dierensymboliek, bijvoorbeeld geldt de zwaan als symbool van de schoonheid, terwijl de pad als symbool van de lelijkheid wordt gezien.²²

²¹ I. ŠLACHTOVÁ, 'Zvířecí symbolika, její vývoj a uplatnění ve firemní značce' Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006, p. 12-28.

²² ŠLACHTOVÁ, 'Zvířecí symbolika' (2006): 12-28.

4 Het onderzoek

4.1 Doel en hypothese van het onderzoek

Fraseologismen behoren tot de taalerfenis van alle volkeren, maar ze zijn voor elke taal cultureel specifiek. Het hoofddoel van mijn onderzoek is om na te gaan, hoe het Nederlands en het Engels in het gebruik van benamingen van dieren in adjectivische vaste vergelijkingen verschillen of overeenkomen. Ik zal onderzoeken:

- a) hoe hoog de maat van overeenkomsten en verschillen tussen Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen met een dierement en hun Engelse equivalenten is,
- b) of er sommige dieren in Nederlandse en Engelse adjectivische vaste vergelijkingen vaker voorkomen,
- c) of de onderzochte Nederlandse vaste vergelijkingen en hun Engelse equivalenten met dezelfde eigenschappen worden geassocieerd,
- d) of de drie meest voorkomende dieren vaker met de negatieve of met de positieve eigenschappen worden geassocieerd.

Ik ga van de volgende hypothesen uit:

- 1) De meeste Engelse equivalenten zullen slecht gedeeltelijk met de Nederlandse vaste vergelijkingen overeenkomen.
- 2) In het Nederlands zullen verschillende benamingen voor vissen het vaakst voorkomen, terwijl de meest voorkomende dieren in het Engels huisdieren zullen zijn.
- 3) De Nederlandse en Engelse dierbenamingen worden meestal met dezelfde eigenschappen geassocieerd, dat wil zeggen dat de dierbenamingen in de Nederlandse en Engelse vaste vergelijkingen met gelijke bijvoeglijke naamwoorden worden gebruikt.
- 4) De drie meest voorkomende dieren zullen zowel in het Nederlands als in het Engels met negatieve eigenschappen geassocieerd worden.

4.2 Methodiek van het onderzoek

De lijst van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen met een dierement (zie bijlage 4) is het resultaat van een grondige zoektocht naar deze vaste verbindingen in de meest bekende beschikbare woordenboeken. Toch is deze lijst niet volledig compleet. Mijn bedoeling was niet om alle bestaande adjectivische vergelijkingen met een

dierelement te verzamelen, maar alleen een lijst met representatieve voorbeelden te maken, die in het huidige Nederlands en in het huidige Engels gebruikt worden.

De eerste poging was om een Engels corpus te creëren en vervolgens de Nederlandse equivalenten van Engelse vaste vergelijkingen op te zoeken. Maar tijdens het onderzoek heb ik ontdekt dat er meer Nederlandse bronnen met betrekking tot dit onderwerp ter beschikking zijn. Daarom heb ik besloten eerst een corpus van Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen met een dierelement te maken en dan hun Engelse equivalenten op te zoeken.

Om het corpus van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen samen te stellen, heb ik de volgende bronnen gebruikt:

- *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek*¹
- *Van Dale Groot Spreekwoordenboek*²
- *Van Dale Idioomwoordenboek*³
- *Groot Spreekwoordenboek*⁴
- *Waarom is een Blauwe Maandag Blauw?*⁵
- *Algemeen Nederlands Woordenboek* (internetbron)⁶

Wat het opzoeken van de Engelse equivalenten betreft, heb ik vooral van de volgende bronnen gebruik gemaakt:

- *Cambridge International Dictionary of Idioms*⁷
- *Cambridge Dictionary of American Idioms*⁸

¹ DEN BOON, *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek* (2007):

² H. L. COX, *Van Dale Groot spreekwoordenboek* (2009).

³ H. DE GROOT, *Van Dale Idioomwoordenboek* (1999).

⁴ E. VAN EEDEN, *Groot Spreekwoordenboek* (1989).

⁵ H. AALBRECHT, *Waarom is een Blauwe Maandag Blauw?* Leiden: Sdu Uitgevers, 2009.

⁶ <<http://anw.inl.nl/search>> (geraadpleegd op 25 april 2018).

⁷ G. WHITE (ed.), *Cambridge International Dictionary of Idioms* (1998).

⁸ P. HEACOCK, *Cambridge Dictionary of American Idioms* (2003).

- *Oxford Dictionary of English Idioms*⁹
- *The Free Dictionary* (internetbronn)¹⁰
- *English Language (ESL) Learning Online* (internetbronn)¹¹

Toen ik het corpus van 469 Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen heb gecreëerd, ontdekte ik dat er in de groep van alle 469 vergelijkingen enkele vaste vergelijkingen dezelfde betekenis hebben, maar dat ze in het gebruik van het adjectief verschillen. Deze adjectieven kunnen aan de hand van het woordenboek *Van Dale*¹² en gegevens op de webpagina <synoniemen.net.>¹³ als synoniemen beschouwd worden, zoals bijvoorbeeld in de volgende vaste vergelijkingen:

- *Zo aangeschoten als een aap*
- *Zo bezopen als een aap*
- *Zo dronken als een aap*
- *Zo zat als een aap*

Daarom heb ik besloten om alle vaste vergelijkingen met synonieme adjectieven – zowel in het Nederlands als in het Engels – als varianten van een vaste verbinding te beschouwen en dus ook een keer in onze statistiek en grafieken te tellen. Nederlandse synoniemen van adjectief, die dezelfde eigenschap in de vaste verbindingen beschrijven, worden in de eerste kolom in de bijlage 4 genoemd en alfabetisch geordend.

Nederlandse vaste vergelijkingen zijn in de tweede kolom te vinden. Hun synonieme varianten die in het comparatum verschillen, worden in de derde kolom genoemd. Engelse equivalenten van de Nederlandse vaste vergelijkingen, die in de tweede of derde kolom staan, worden in de vierde kolom vermeld. De vijfde kolom geeft bij de opgezochte Engelse equivalenten het vastgestelde type van de equivalentie aan. Het kan om de gehele equivalentie (1) of om verschillende soorten van de gedeeltelijke

⁹ J. AYTO, *Oxford Dictionary of English Idioms* (2009).

¹⁰ ‘The Free Dictionary’, URL: <<https://www.thefreedictionary.com>> (geraadpleegd op 25 april 2018).

¹¹ ‘Using English’, URL: <<https://www.usingenglish.com>> (geraadpleegd op 25 april 2018).

¹² T. DEN BOON & R. HENDRICKX (eds.), *Van Dale Elektronisch groot woordenboek van de Nederlandse taal, versie 14.6*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie, URL: <<http://www.vandale.nl>> (geraadpleegd op 20 maart 2018).

¹³ ‘Synoniemen Net’, URL: <<https://synoniemen.net>> (geraadpleegd op 20 maart 2018).

equivalentie (2A-2F) gaan. Als de Engelse equivalent in de vierde kolom ontbreekt, wordt dat als de zogenaamde nul-equivalentie (3) beoordeeld.

4.3 Bepaling van de equivalentietype

In deze bachelorscriptie richt ik me alleen op vaste vergelijkingen met een dierement waarvan tertium comparationis door een bijvoeglijk naamwoord wordt uitgedrukt. Dat betekent dat de onderzochte vergelijkingen in beide talen dezelfde structuur hebben (zie hoofdstuk 3.1.1). Om deze reden is mijn equivalentiemodel gebaseerd vooral op de betekenis van de geanalyseerde vaste vergelijkingen en hun componenten.

Ten behoeft van mijn onderzoek heb ik het volgende equivalentiemodel vastgesteld:

1. Gehele equivalentie (1)
2. Gedeeltelijke equivalentie (2):
 - A. Gedeeltelijke equivalentie 2A
 - B. Gedeeltelijke equivalentie 2B
 - C. Gedeeltelijke equivalentie 2C
 - D. Gedeeltelijke equivalentie 2D
 - E. Gedeeltelijke equivalentie 2E
 - F. Gedeeltelijke equivalentie 2F
3. Nul-equivalentie (3)

In totaal werden er 261 Engelse equivalenten van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen gevonden (zie de vierde kolom in de bijlage 4), die tot de gehele of gedeeltelijke equivalentie behoren. Wat de nul-equivalentie betreft, wordt er geen Engels equivalent voor 23 Nederlandse vergelijkingen (uit de tweede kolom) gevonden.

Hieronder worden de resultaten van dit onderzoek in detail beschreven.

4.3.1 Gehele equivalentie (1)

De gehele equivalentie betekent dat het Engelse equivalent helemaal met de Nederlandse vaste vergelijking overeenkomt. Dezelfde eigenschap wordt dus in beide talen aan dezelfde dier toegeschreven. In bijlage 4 is deze zaak in de vijfde kolom met het Arabische cijfer **1** gemarkeerd. In deze groep zijn ze ook Engelse equivalenten te vinden die synoniem zijn en met Nederlandse synonieme vaste vergelijkingen helemaal overeenkomen, zoals bijvoorbeeld:

In het Nederlands:

- *Zo angstig/bang/schichtig/schuw als een haas*
- *Zo bang als een konijn*
- *Zo benauwd als een muis*

In het Engels:

- *As timid as a hare*
- *As timid as a rabbit*
- *As timid as a mouse*

Tot de gehele equivalentie worden ook de gevallen van de zogenaamde asymmetrische equivalentie gerekend indien minimaal een van de Nederlandse synonieme vaste vergelijkingen met een dierelement slechts een volledig overeenkomend equivalent in het Engels heeft, zoals bijvoorbeeld:

In het Nederlands:

- *Zo arms als een kerkmuis*
- *Zo arm als een kerkrat*
- *Zo arm als een luis*
- *Zo arm als een mier*
- *Zo arms als een muis*
- *Zo arm als een neten*
- *Zo arm als een rat*

In het Engels:

- *As poor as a churchmouse* (Zo arm als een kerkmuis)

In totaal zijn er 81 volledig overeenkomende Engelse equivalenten van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen gevonden.

4.3.2 Gedeeltelijke equivalentie (2A-2F)

Tot de gedeeltelijke equivalentie behoren alle Engelse equivalenten die van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen in het comparatum verschillen wat in de

tabel in de bijlage 4 met het Arabische nummer **2** wordt aangeduid. Verschillende typen van de gedeeltelijke equivalentie worden door de hoofdletters in de alfabetische volgorde (**2A, 2B, 2C, 2D, 2E en 2F**) gemarkeerd. Engelse equivalenten met een dieerelement, die synoniem zijn met een Engels equivalent dat volledig of gedeeltelijk overeenkomt met een Nederlandse vaste vergelijking, worden ook tot de gedeeltelijke equivalentie gerekend, bijvoorbeeld:

In het Nederlands:

- *Zo fel als een tijger*

In het Engels:

a) Gehele overeenkomend equivalent:

- *As fierce as a tiger* (letterlijk: Zo fel als een tijger)

b) Gedeeltelijke overeenkomende equivalenten:

- *As fierce as a lion* (letterlijk: Zo fel als een leeuw)
- *As fierce as a wolf* (letterlijk: Zo fel als een wolf)
- *As furious as an eagle* (letterlijk: Zo fel als een adelaar)

Met **2A** wordt de gedeeltelijke equivalentie aangeduid, waarin dezelfde eigenschap in het Engels met een ander dier wordt geassocieerd, bijvoorbeeld:

In het Nederlands: *Zo fit/gezond als een hoen*

In het Engels: *As healthy as a horse* (letterlijk: Zo fit/gezond als een paard).

Tot de equivalentie 2A behoren heel vaak ook synoniemen van een Engels equivalent, die met de Nederlandse vaste vergelijking alleen gedeeltelijk overeenkomt. Het gaat ook om gevallen van asymmetrische equivalentie.

Een voorbeeld hiervan is de Nederlandse vergelijking *Zo dol als een stier* met de synonieme variëte *Zo gek/zot als een aap*, die in het Engels kunnen worden uitgedrukt door de volgende synoniemenvarianten:

- *As crazy as a betsy bug* (letterlijk: Zo gek als een vliegend hert)
- *As crazy as a fox* (letterlijk: Zo gek als een vos)
- *As crazy as a loon* (letterlijk: Zo gek als een fuut)
- *As mad as a hornet* (letterlijk: Zo gek als een horzel)

- *As mad as a March hare* (letterlijk: Zo gek als een maart haas); de specificatie *March (maart)* wordt hier vermeld, omdat het verwijst naar: “hares' erratic behavior during their breeding season”¹⁴ [het grillige gedrag van hazen tijdens hun broedseizoen] (eigen vertaling).

Als het comparatum met een woord of woorden gespecificeerd wordt, is het in de bijlage in de vijfde kolom met het teken + aangeduid, bijvoorbeeld:

- *As cold as a dog's nose* (letterlijk: Zo koud als de neus van een hond)
- *As game as a fighting cock* (letterlijk: Zo braaf als een vechtende haan)
- *As yellow as a crow's foot* (letterlijk: Zo geel als een kraaienpoot)

In totaal werden 78 Engelse vergelijkingen in de groep 2A geplaatst.

Met **2B** wordt het geval van gedeeltelijke equivalentie aangeduid, waarin het comparatum in het Engels met een co-hyponiem wordt uitgedrukt. In totaal gaat het slechts om 12 gevallen. Een voorbeeld hiervan is het feit dat in het Nederlands wordt gezegd *Zo harig als een baviaan*, terwijl in het Engels dezelfde eigenschap aan de gorilla wordt toegewezen (*As hairy as a gorilla*). Zoals baviaan alsook gorilla tot de orde van de primaten kunnen worden toegewezen. Andere voorbeelden gevonden tijdens het onderzoek zijn:

- *Zo blij als een bij* — *As glad/joyful as a fly* (letterlijk: Zo blij als een vlieg) = insect
- *Zo dom als een mus* — *As stupid as a coot* (letterlijk: Zo dom als een koet) = vogels
- *Zo fel als een tijger* — *As fierce as a lion* (letterlijk: Zo fel/wreed als een leeuw) = katachtigen
- *Zo gracieuus als een hinde* — *As graceful as a fawn* (letterlijk: Zo gracieuus als een hert) = hertachtigen
- *Zo hees/schor als een kraai* — *As hoarse as a raven* (letterlijk: Zo hees als een raaf) = vogels
- *Zo lenig als een luipaard* — *As lithe as a tiger* (letterlijk: Zo lenig als een tijger) = katachtigen
- *Zo vasthoudend als een terriër* — *As tenacious as a bull-dog* (letterlijk: Zo vasthoudend als een bull-dog) = hondachtigen

¹⁴ ‘Hare’, in: *The Free Dictionary*, URL: <<https://idioms.thefreedictionary.com/hare>> (geraadpleegd op 7 april 2018).

- *Zo vlug als een kieviet — As fast as an eagle* (letterlijk: Zo vlug als een adelaar) = vogels
- *Zo vrij als een vlinder — As free as a fly* (letterlijk: Zo vrij als een vlieg) = insect
- *Zo zacht als een duif — As tender as a chicken* (letterlijk: Zo zacht als een kip) = vogels
- *Zo geel als een kanarie — As yellow as a crow's foot* (letterlijk: Zo geel als een kraaienpoot) = vogels

De gedeeltelijke equivalentie, die ik in de tabel met **2C** heb gemarkeerd, bevat vergelijkingen waarin het comparatum in het Engels met een hyperoniem wordt uitgedrukt, dat wil zeggen dat het Engels een algemene, samenvattende begrip gebruikt. In totaal is dit verschijnsel in het corpus drie keer verschenen, namelijk *Zo zat als een zalm*, die in het Engels als *As drunk as a fish* (letterlijk: Zo zat als een vis) wordt uitgedrukt, *Zo kalm als een zalm*, die in het Engels als *As mute as a fish* (letterlijk: Zo kalm als een vis) wordt uitgedrukt en *Zo gaar als een kanarie*, die in het Engels als *As tired as the wings of a bird* (letterlijk: Zo gaar als de vleugels van een vogel) wordt uitgedrukt.

De gedeeltelijke equivalentie, die heb ik in de tabel met **2D** gemarkeerd, is een geval waarin de comparatum wordt in het Engels met een hyperoniem uitgedrukt. Dat betekent dat het Engels een ondergeschikte, meer specifiekere begrip gebruikt. In totaal is deze zaak twee keer in het onderzoek verschenen. Bijvoorbeeld, terwijl her Nederlands *Zo glibberig als een slang* gebruikt, in het Engels zou *As slippery as a serpent* (letterlijk: Zo glad als een serpent) worden gezegd. Een ander voorbeeld uit het onderzoek is:

In het Nederlands: *Zo vlug als een vogel*

In het Engels: *As swift as a hawk* (letterlijk: Zo vlug als een havik)

Met **2E** zijn degene gevallen gemarkeerd, waarin hetzelfde dier in het Engels gespecificeerd wordt. Bijvoorbeeld dat in het Nederlands *Zo dik/vet als een varken* wordt gebruikt, terwijl in het Engels men *As fat as a distillery pig* (letterlijk: Zo dik als een distilleerderij varken) zegt. Deze vergelijking is specifiek voor Engeland, omdat ze gebaseerd is op de naam van de kleinste distilleerderij van Engeland, die *The Fat Pig Distillery* (letterlijk: De vet Varken Distilleerderij) heet. In totaal is deze zaak twee keer in het onderzoek verschenen. De tweede voorbeeld hiervan is de vergelijking *Zo zwart als een raaf*, die in het Engels als *As black as raven's wings* (letterlijk: Zo zwart als de vleugels van een raaf) wordt uitgedrukt.

De gedeeltelijke equivalentie, die met **2F** wordt gemarkeerd, betekent dat de bepaalde eigenschap in het Engels niet met een dier wordt geassocieerd, dat wil zeggen dat het comparatum geen dierelement bevat. Indien er meer verschillende synonieme equivalenten zonder dierelement gevonden werden, worden ze slechts als een equivalent meegerekend.

Naar de Nederlandse vaste vergelijking *Zo beroerd/brak als een hond* heb ik in het Engels geen vergelijking met een dierelement gevonden, maar er wordt in het Engels gezegd *As grim as death* (letterlijk: Zo beroerd als dood), of *As grim as hell* (letterlijk: Zo beroerd als hel). Andere voorbeelden uit het Nederlands, waarnaar ik geen Engels equivalent met een dierelement gevonden heb, zijn:

- *Zo lekker als een kip*
- *Zo nuchter als een kalf*
- *Zo plat als een schol*
- *Zo veranderlijk als een kameleon*
- *Zo vief als een kieviet*

In de groep 2F werden in totaal 25 vergelijkingen toegewezen.

4.3.3 Nul-equivalentie (3)

De nul-equivalentie betekent dat ik helemaal geen vaste vergelijking in het Engels als equivalent van een Nederlandse adjectivische vaste vergelijking heb gevonden. In bijlage 4 worden deze gevallen met het Arabische nummer **3** voorzien. Voorbeelden hiervan zijn de volgende vergelijkingen:

- *Zo Hollands als en haring met uitjes.*
- *Zo scheel als een makreel*
- *Zo suf als een kanarie*
- *Zo verliefd als een tortelduif*
- *Zo gestrest als een kalkoen*
- *Zo zwanger als een koe*

In deze groep zijn voornamelijk de vergelijkingen te vinden, die echt cultureel specifiek voor de gegeven talen zijn. Er zijn 23 van deze gevallen in het onderzoek verschenen.

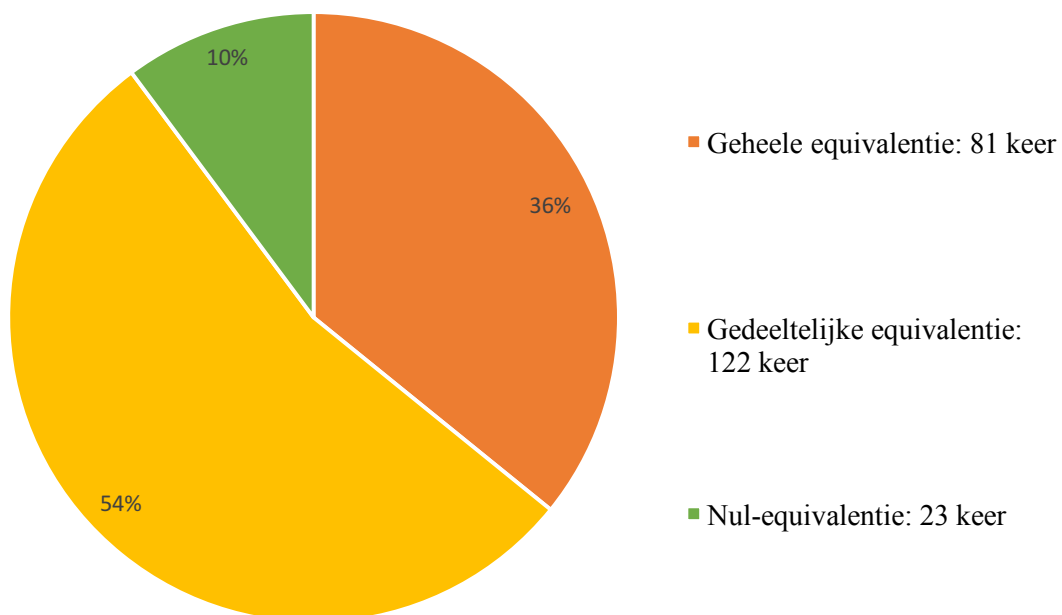
4.4 Onderzoekresultaten

In het volgende gedeelte zijn de resultaten van het onderzoek in detail beschreven. Eerst worden de Engelse equivalenten volgens de basistypen van de equivalentie statistisch geëvalueerd en in de grafieken weergegeven om de resultaten van het onderzoek duidelijker voor te stellen. Dan wordt er aan de hand van een tabel (zie bijlage 5) vastgesteld, welke dieren het vaakst in de Nederlandse en Engelse adjectivische vaste vergelijkingen voorkomen. Vervolgens wordt beschreven met welke eigenschappen de meest voorkomende dieren geassocieerd worden.

4.4.1 De graden van de equivalentie

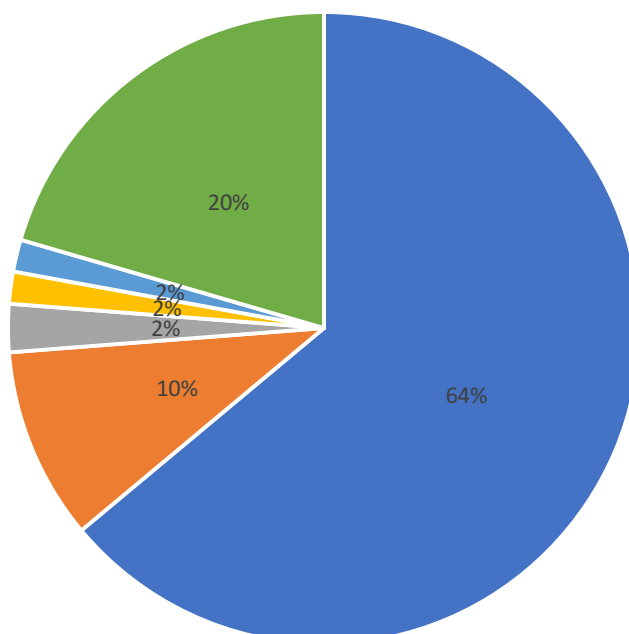
In totaal werden er 226 Engelse equivalenten geanalyseerd die volgens het gekozen equivalentiemodel in drie basistypen verdeeld werden – zie grafiek 1.

Grafiek 1. De mate van het voorkomen van elk equivalentietype uit het totaal van 226 Engelse equivalenten.

In de bovenstaande grafiek is het te zien, dat de minst voorkomende type equivalentie is de nul-equivalentie. De gehele equivalentie staat op de tweede plaats. De meest voorkomende equivalentietype is de gedeeltelijke equivalentie (meer dan de helft van alle equivalentietypen) die nader wordt beschreven in de grafiek 2.

Grafiek 2. De mate van het voorkomen van bepaalde typen gedeeltelijke equivalentie uit het totaal van 112 gedeeltelijke equivalenten.

- Gedeeltelijke equivalentie 2A: 78 keer
- Gedeeltelijke equivalentie 2B: 12 keer
- Gedeeltelijke equivalentie 2C: 3 keer
- Gedeeltelijke equivalentie 2D: 2 keer
- Gedeeltelijke equivalentie 2E: 2 keer
- Gedeeltelijke equivalentie 2F: 25 keer

De bovenstaande grafiek toont de verdeling van alle 112 gedeeltelijke equivalenten in de typen 2A-2F. Het is opvallend dat de meest voorkomende type gedeeltelijke equivalentie is de gedeeltelijke equivalentie 2A (meer dan de helft van alle typen gedeeltelijke equivalenten), waarvan de eigenschappen met een ander dier in het Engels worden geassocieerd. Op de tweede plaats staat de gedeeltelijke equivalentie 2F, wat betekent dat het comparatum in het Engels geen dierelement bevat in tegenstelling tot de Nederlandse vaste vergelijking met een dierelement. De andere typen (2B, 2C, 2D en 2^E) vormen slechts een klein deel van de totale hoeveelheid van de gedeeltelijk overeenkomende equivalenten.

4.4.2 De meest voorkomende dieren en hun karakteristiek

In al de onderzochte Nederlandse vaste vergelijkingen en hun Engelse equivalenten komen in totaal 140 verschillende dierbenamingen voor. De tabel in de bijlage 5 laat zien welke dieren het vaakst in de adjectivische vaste vergelijkingen als comparata worden gebruikt. In de eerste kolom worden verschillende Nederlandse dierbenamingen in

alfabetische volgorde genoemd. Het aantal Nederlandse vaste vergelijkingen, waarin het bepaalde dier verschijnt, wordt in de tweede kolom aangegeven. Het aantal Engelse vaste vergelijkingen, die deze dierbenaming bevatten, is in de derde kolom te vinden.

De vaakst voorkomende dieren in Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen zijn:

1. *Aap* (in 23 vaste vergelijkingen)
2. *Kat* (in 21 vaste vergelijkingen)
3. *Hond* (in 16 vaste vergelijkingen)

Engelse equivalenten van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen met een dierelement bevatten het vaakst de volgende dierbenamingen:

1. *Hond* (in 9 vaste vergelijkingen)
2. *Kat* (in 7 vaste vergelijkingen)
3. *Varken* (in 6 vaste vergelijkingen)

Al de bovenstaande dieren worden in beide talen met negatieve eigenschappen geassocieerd, met uitzondering van *de kat*, die in het Engels meestal positief wordt gezien (in tegenstelling tot het Nederlands, waarin de kat meestal negatieve eigenschappen heeft). In het Engels wordt de kat met de volgende eigenschappen geassocieerd: bezig, gedwee, flauw, kalm, lenig en dartel. In het Nederlands wordt de kat met andere eigenschappen verbonden: aibaar, bang, behaaglijk, behendig, beroerd, eigenwijs, eigenzinnig, hees, lenig, misselijk, nat, sierlijk, snel, soepel, taai, vals, vlug, wijs, ziek en zwak.

Het is niet verrassend dat huisdieren (*kat* en *hond*) in beide talen op de eerste plaatsen op de lijst van de meest gebruikte dieren staan. Een mogelijke oorzaak hiervan kan zijn, dat mensen met huisdieren in dagelijks contact zijn, daarom kunnen ze huisdieren goed observeren en hun eigenschappen aan mensen toekennen.

Het is interessant, dat *de aap* de meest voorkomende dier in de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen is. Dat kan samenhangen met het feit, dat mensen met primaten in veel kenmerken overeenkomen.

Sommige dieren worden in het Nederlands vaker gebruikt dan in het Engels, zoals bijvoorbeeld: *de aal*, *de garnaal*, *de haring*, *de karper*, *de mossel*, *de paling*, *de vis*, *de zalm* en veel andere (zie bijlage 5). Terwijl *de aal* in acht Nederlandse vaste vergelijkingen als comparator verschijnt, komt hij maar één keer in de Engelse equivalenten voor. Dat kan veroorzaakt worden door het feit dat het water en

verschillende waterdieren een belangrijke rol in het dagelijks leven van alle Nederlanders spelen, terwijl het leven in Engeland niet zo verbonden met het water is.

Enkele dierbenamingen maken wel deel uit van de Nederlandse vaste vergelijkingen, maar ze ontbreken in de Engelse equivalenten, zoals bijvoorbeeld *de arend*, *de baviaan*, *de buffel*, *de das*, *de doffer*, *de dolfijn*, *de ekster* en veel andere (zie bijlage 5). Zeer opvallende voorbeelden hiervan zijn *de koe* en *de kanarie*, die als comparata in tien Nederlandse vaste vergelijkingen zijn te vinden, terwijl ze in de Engelse equivalenten helemaal niet verschijnen. Natuurlijk zijn er ook dierbenamingen die als comparata in het Engels worden gebruikt, maar in de Nederlandse vaste vergelijkingen helemaal niet, zoals bijvoorbeeld: *de aalscholver*, *de bever*, *de bruinvis*, *de fuut*, *de gaai*, *de hagedis*, *de kameel*, *de kever*, *de leeuwerik*, *de luiaard*, *de mastodont*, *de muil*, *het proefkonijn*, *het reekalf*, *het serpent*, *de sprinkhaan*, *de vlieg*, en *de walvis*.

Veel dieren zijn in het Engels ook met andere eigenschappen verbonden dan in het Nederlands, bijvoorbeeld terwijl *de ezel* in het Engels alleen negatief wordt gezien (*As stupid as a donkey — Zo dom als en ezel*), in het Nederlands kan de ezel ook met een positieve eigenschap geassocieerd worden (*Zo sterk als een ezel*). Een ander voorbeeld hiervan is *de haas* die in het Engels alleen negatieve eigenschappen heeft (bang, gek), terwijl hij in het Nederlands ook positieve eigenschappen (snel, vlug) kan vertegenwoordigen.

Een interessant voorbeeld is ook *de haring*. Terwijl de haring in het Engels meestal met de dood geassocieerd wordt, er wordt namelijk gezegd *as dead as a herring* (letterlijk: Zo dood als een haring), in de Nederlandse vaste vergelijkingen wordt hij met de adjectieven als *droog*, *Hollands* en *zuur* gebruikt. Integendeel wordt het adjectief *zuur* in de Engelse vaste vergelijkingen met een ander waterdier verbonden, namelijk met *de krab*: *As sour as a crab* (letterlijk: Zo zuur als een krab). Bovendien kan er nog een andere vis in de Engelse vaste vergelijkingen met het adjectief *dood* verschijnen: *de makreel* zoals in de vergelijking *as dead as a mackerel* (letterlijk: Zo dood als een makreel). De oorsprong van deze vaste vergelijking wordt verklaard als volgt: “Dead as a herring dates from the 16th century and no doubt alludes to the bad smell this dead fish gives off, making its death quite obvious.”¹⁵ [Dood als een haring dateert uit de 16e eeuw en verwijst zonder twijfel naar de vieze lucht die de dode vis verspreidt, waardoor zijn dood vrij duidelijk wordt] (eigen vertaling). Het woord *makreel* wordt dan in de Nederlandse

¹⁵ ‘Herring’, in: *The Free Dictionary*, URL: <<https://idioms.thefreedictionary.com/herring>> (geraadpleegd op 7 april 2018).

vergelijkingen met het adjectief *scheel* gecombineerd, het woord *krab* dan met de adjectieven *misselijk*, *mottig* en *scheef*.

Een interessant geval is *het konijn*, dat in twee Nederlandse vaste verbindingen wordt gebruikt die tegenspreken, vergelijk *zo nuchter als een konijn* en *zo zat als een konijn*. Dat geldt ook voor *de uil*. Zowel in het Nederlands als ook in het Engels wordt er gezegd *zo wijs als een uil* (in het Engels: *As wise as an owl*), maar alleen in het Nederlands *zo dom als een uil* of *zo dom als een uilskuiken*. *De muis* wordt in de Engelse equivalenten alleen met negatieve eigenschappen geassocieerd, in het Nederlands heeft zij niet alleen dezelfde negatieve eigenschappen, maar zij wordt beschreven ook als dapper. Terwijl *de olifant* in de Engelse adjectivische vaste vergelijkingen met de voor de hand liggende eigenschappen wordt geassocieerd, zegt men in het Nederlands *zo dronken als een olifant*.¹⁶

Een ander wetenswaardig geval is *het paard*. Terwijl het paard in het Engels als symbool van de kracht en fysieke capaciteit wordt gezien, vergelijk de vaste vergelijkingen *as healthy as a horse* (letterlijk: Zo gezond als een paard), *as strong as a horse* (letterlijk: Zo sterk als een paard) en *eat as a horse* (letterlijk: Eten als een paard), in het Nederlands worden er aan paarden ook negatieve eigenschappen toegekend, zoals blind, dom, moe, schichtig, traag en schonkig. Als symbool van de gezondheid wordt *de vis* in het Nederlands gezien (*Zo gezond als een vis*), die over het algemeen positief worden waargenomen (blij, dartel, fit, fris, gezond, vrolijk).

Ook aan *de wezel* worden er in het Nederlands negatieve eigenschappen toegewezen (angstig, bang), terwijl in het Engels hij op een positieve manier wordt waargenomen: *As thin as a weasel* (letterlijk: Zo mager als een wezel), *as quick/swift as a weasel* (letterlijk: Zo snel als een wezel).

Een belangwekkend geval is de vaste vergelijking, waarmee de vasthoudendheid wordt uitgedrukt. In beide talen wordt *de hond* als comparatum gebruikt, maar wel een ander ras. Terwijl er in het Engels wordt gezegd *as tenacious as a bull-dog* (letterlijk: Zo vasthoudend als een bull-dog), in het Nederlands wordt dezelfde eigenschap aan de terriër toegeschreven (*Zo vasthoudend als een terriër*).

¹⁶ In verband met de olifant wordt er vaak de verbale vaste vergelijking gebruikt, vergelijk 'OnzeTaal', URL: <<https://onzetaal.nl/taaladvies/je-gedragen-als-een-olifant-in-de-porseleinkast/>> (geraadpleegd op 1 mei 2018).

Het is ook heel interessant, hoe de zeldzaamheid in de vergeleken talen wordt uitgedrukt. Terwijl er in het Nederlands over *veren op de kikker* wordt gesproken (*Zo schaars als veren op een kikker*), in het Engels worden *veren op een vis* of *tanden van een kip* raar gevonden: *As scarce as feathers on a fish* (letterlijk: Zo schaars als veren op een vis), *as scarce as hen's teeth* (letterlijk: Zo schaars als tanden van een kip).

Een heel mooi voorbeeld is ook de manier, waarop er wordt uitgedrukt, dat iets plat is. In het Nederlands zijn er onder andere vaste vergelijkingen met een dierbenaming, zoals bijvoorbeeld *Zo plat als een schol/ een luis*. Naast deze vergelijkingen worden er in het Nederlands volgens het woordenboek *Van Dale* (elektronische versie)¹⁷ nog andere vergelijkingen gebruikt, bijvoorbeeld: *Zo plat als een pannenkoek/ een vijf/ een dubbeltje/ een botje/ een slijpplank*. In het Engels is het comparatum geen dierbenaming, vergelijk: *as flat as the fens of Holland* (letterlijk: Zo plat als de moerassen van Holland), *as flat as a pancake* (letterlijk: Zo plat als een pannenkoek), *as flat as a board* (letterlijk: Zo plat als een bord), en *as flat as a dime* (letterlijk: Zo plat als een dubbeltje).

¹⁷ DEN BOON & HENDRICKX, *Van Dale Elektronisch woordenboek*, URL: <<http://www.vandale.nl>> (geraadpleegd op 20 maart 2018).

Conclusie

Het doel van deze bachelorscriptie was de comparatieve analyse van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen met een dierelement en hun Engelse equivalenten. Ik wilde onderzoeken, of het Nederlands en het Engels in het gebruik van dierbenamingen in de adjectivische vaste vergelijkingen overeenkomen of verschillen. Ik wilde ook nagaan welke dieren als comparata het vaakst worden gebruikt, of ze met dezelfde eigenschappen worden geassocieerd en of de meest voorkomende dieren positief of negatief worden waargenomen.

Ten behoeve van mijn onderzoek heb ik allereerst met behulp van verschillende woordenboeken en internetbronnen een corpus van Nederlandse adjectivische vergelijkingen met een dierelement gecreëerd. Daarna heb ik geprobeerd, opnieuw met behulp van verschillende woordenboeken en internetbronnen, voor deze vaste vergelijkingen hun equivalenten in het Engels op te zoeken. Vervolgens heb ik de maat van de overeenkomsten en verschillen op basis van een equivalentiemodel kunnen vaststellen. Ik heb verondersteld dat de meeste Engelse equivalenten slechts gedeeltelijk met de Nederlandse vaste vergelijkingen zouden overeenkomen. Mijn onderzoek heeft deze veronderstelling bevestigd. Engelse equivalenten verschillen van de Nederlandse vaste vergelijkingen meestal in het gebruik van een andere dierbenaming of de eigenschap wordt helemaal niet met een dier geassocieerd. Dit kan als bewijs van culturele verschillen gezien worden die de waarneming van dieren en het gebruik van dierbenamingen in de vaste vergelijkingen beïnvloeden. Ongeveer een derde van de Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen komt dan met hun Engelse equivalenten overeen.

Als de meest voorkomende dierbenamingen in de adjectivische vaste vergelijkingen heb ik huisdieren in het Engels en vissen in het Nederlands verwacht, omdat het water een heel belangrijke rol in het dagelijks leven van Nederlanders speelt. Deze hypothese werd slechts gedeeltelijk bevestigd. In de Engelse equivalenten verschijnen wel benamingen van huisdieren het vaakst als comparata, namelijk de hond, de kat en het varken, maar in de Nederlandse vaste vergelijkingen zijn de meest voorkomende dieren geen waterdieren, maar wel de aap en twee huisdieren: de kat en de hond.

Mijn derde hypothese was dat de Nederlandse en Engelse dierbenamingen met dezelfde eigenschappen worden geassocieerd, dus dat ze in de vaste vergelijkingen met gelijke bijvoeglijke naamwoorden worden gebruikt. Ik ben ervan uitgegaan dat zowel Nederland als ook Groot-Brittannië tot de West-Europese landen behoren, die niet zo ver van elkaar liggen, een gelijke geschiedenis hebben en waar mensen gelijke waarden erkennen. Deze hypothese werd alleen gedeeltelijk bevestigd omdat sommige dieren in het Nederlands en in het Engels toch met andere eigenschappen worden geassocieerd.

Mijn veronderstelling, dat de meest voorkomende dieren in beide talen met negatieve eigenschappen geassocieerd worden, werd bevestigd met uitzondering van een dierbenaming: de kat wordt in het Engels – in tegenstelling tot het Nederlands – niet alleen negatief gezien.

Hoewel al mijn hypothesen niet bevestigd werden, heb ik veel interessants voor mezelf ontdekt wat de Nederlandse en Engelse vaste vergelijkingen betreft. De resultaten van mijn onderzoek bewijzen, hoe de fraseologie in deze twee talen rijk, maar ook verschillend is. Aan de andere kant was ik verbaasd over het feit dat hoewel vaste vergelijkingen tot de meest voorkomende tropen in veel talen behoren, zijn de Engelse vaste vergelijkingen minder beschreven dan de Nederlandse vaste vergelijkingen.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá srovnáním nizozemských a anglických adjektivních přirovnání se zvířecím elementem. Výchozím jazykem je nizozemština, z toho důvodu byl nejprve vytvořen korpus nizozemských přirovnání a později byly vyhledány jejich anglické ekvivalenty.

Cílem této práce je porovnat anglická a nizozemská adjektivní přirovnání se zvířecím elementem, zjistit rozdíly a shody v obou jazycích a určit do jaké míry ovlivňují kulturní odlišnosti jazyky daných národů. Dále je kladeno za cíl obecně shrnout tuto problematiku na základě výsledků, které byly zjištěny a vzbudit další zájem o tuto oblast frazeologie.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole je charakterizován vztah frazeologie k jiným vědeckými a lingvistickým disciplínám. Dále je zde stručně popsána historie anglického a nizozemského frazeologického výzkumu, a to jak z hlediska historického, tak z hlediska současného. V druhé kapitole je definována terminologie a základní pojmy týkající se tohoto tématu. Naznačeny jsou rozdíly v používání terminologie u různých anglických a nizozemských lingvistů a je zde vysvětlen rozdíl mezi metaforou a přirovnáním. Třetí kapitola se zaměřuje na strukturu a motivaci přirovnání. Dále je tato kapitola věnována zvířecí symbolice.

Nejdůležitější poznatky z výzkumu jsou shrnuty v páté kapitole. Je zde objasněn cíl této práce a vytvořeny hypotézy. Nejprve je popsán postup výzkumu a vysvětlen koncept určování stupně ekvivalence dle vytvořeného modelu. Výsledky výzkumu, včetně grafického znázornění, které slouží především k přehlednosti zjištěných výsledků dané tematiky, podává závěrečná kapitola.

Nedílnou součástí práce jsou přílohy, v nichž je zahrnut vytvořený korpus všech porovnávaných nizozemských přirovnání, s jejich anglickými ekvivalenty a určenou mírou ekvivalence.

Summary

This bachelor thesis deals with the comparison of Dutch and English adjectival similes with animal elements. The default language of this thesis is Dutch, for which reason a corpus of Dutch similes was first created and later English equivalents were assigned.

The aim of this work is to compare English and Dutch adjectival similes with animal elements, to find differences and equalities in both languages, and to determine to what extent cultural differences affect the languages of the given nations. It is also intended to summarize this issue based on the results that have been observed and to arouse further interest in this area of phraseology.

The thesis is divided into four chapters. The first chapter describes the relation of phraseology with other scientific and linguistic disciplines. Further, there is a brief description of the history of English and Dutch phraseological research, both from a historical, as well as a contemporary point of view. The second chapter explains the terminology and basic concepts related to this topic. Differences in the usage of terminology of various English and Dutch linguists are described, and the difference between metaphor and simile is explained. The third chapter focuses on the structure and motivation of a simile. Further in this chapter devoted to animal symbolism.

The most important observations from the research are summarized in chapter five. The aim of this thesis is clarified and hypotheses of this work are created. Firstly, the research process is described and the concept of determining the degree of equivalency, according to the created model, is explained. The results of the research, including the graphic representation, which serve mainly to clarify the results of the given topic, are presented in the final chapter.

An integral part of this thesis is formed by the attachments, which also include the created corpus of all the compared Dutch similes with their English equivalents and the defined rate of equivalency.

Bijlagen

Bijlage 1

Rembrandt van de Rijn: *Terugkeer van de Verloren Zoon*, 1668.¹

Bijlage 2

Rembrandt van de Rijn: *Pallas Athene*, 1655.²

¹ 'Google Arts & Culture', URL; <<https://www.google.com/culturalinstitute/beta/asset/return-of-the-prodigal-son/5QFIEhic3owZ-A?hl=cs>> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

² 'Wikimedia', URL:
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Pallas_Athena_or%2C_Armoured_Figure_by_Rembrandt_Harmensz._van_Rijn.jpg> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

Bijlage 3

Pieter Bruegel, *Nederlandse Spreekwoorden*, 1559¹

¹ 'Spreekwoord', URL: <http://www.spreekwoord.nl/pieter_brueghel/brueghel_afbeelding.php> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

Uitleg aan bijlage 3:

1. Aan de veren kent men de vogel
2. Daar steekt meer in dan een enkele panharing
3. De beren zien dansen
4. De bok slepen
5. De een scheert schapen, de ander varkens
6. De grote vissen eten de kleine
7. De haan en de vos hebben elkaar te gast
8. De hond in de pot vinden
9. De kat de bel aanbieden
10. De ooievaar nakijken
11. De spindel valt in het vuur
12. De zeug loopt met de tap weg
13. Een aal bij de staart hebben
14. Het varken is door de buik gestoken
15. Hij vangt vissen met zijn handen
16. Men moet de schapen scheren al naar ze wol hebben
17. Met moet geen rozen (paarlen) voor de zwijnen werpen
18. Naar het kippenei grijpen en het ganzenei laten lopen
19. Paardenkeutels zijn geen vijgen
20. Schelvis uitwerpen om kabeljauw te vangen
21. So ras het hacken van de dam is, lopender de verckens in het koren
22. Twee honden aen eenen beene, si draghen seldom wel overeene
23. Twee vlieden in één klap slaan
24. Van de os po de ezel springen
25. Zo mak als een lammetje

Bijlage 4

Het corpus van alle verzamelde Nederlandse adjectivische vaste vergelijkingen met hun Engelse equivalenten en de bepaalde mate van equivalentie.

Adjectief	Nederlandse vergelijking	Synonieme varianten	Engelse equivalenten	Type equivalentie
Aaibaar	Zo aaibaar als een poes		-	3
Aangeschoten/ Bezopen/ Dronken/ Teut/ Zat	Zo aangeschoten als een stinkdier	Zo aangeschoten als een aal Zo aangeschoten/bezopen/dronken/zat als een aap Zo dronken als een garnaal Zo dronken/teut als een kanarie Zo dronken als een oeletoeter Zo dronken als een olifant Zo dronken als een pier Zo dronken als een snip Zo dronken/zat als een tor Zo dronken als een uil Zo dronken als een zwijn Zo zat als een konijn Zo zat als een varken Zo zat als een zalm	As drunk as a skunk As drunk as a fish	1 2C
Aanhankelijk/Trouw	Zo aanhankelijk/trouw als een hond		As faithful as a dog	1
Abuis	Zo abuis als een muis		-	3
Achterlijk	Zo achterlijk als een ezel	Zo achterlijk als een koe Zo achterlijk als een varken	-	3
Angstig/ Bang/ Benauwd/ Schichtig/ Schuw	Zo angstig/bang/schichtig/schuw als een haas	Zo bang als een konijn Zo benauwd als een muis Zo angstig/schichtig als een wezel Zo bang als een kat Zo schichtig als een vogeltje Zo schichtig als een hond Zo schuw als een hert	As timid as a hare As timid as a rabbit As timid as a mouse	1 1 1

		Zo schuw als een paard Zo schuw als een ree		
Argeloos/ Onnozel/ Onschuldig	Zo argeloos als een duif	Zo onnozel als een lam Zo onnozel als een schaap Zo onschuldig als een lammetje	As innocent/harmless as a dove As innocent as a lamb	1 1
Arm	Zo arm als een kerkmuis	Zo arm als een kerkrat Zo arm als een luis Zo arm als een mier Zo arm als een muis Zo arm als een neten Zo arm als een rat	As poor as a churchmouse	1
Behaaglijk	Zo behaaglijk als een kat		As cozy as the nest of a bird	2A+
Behaard/ Harig	Zo harig als een baviaan	Zo harig als een aap	As hairy as a gorilla As hairy as a mastodon As hairy as a spider	2B 2A 2A
Behendig/ Lenig/ Soepel	Zo behendig/lenig als een aap	Zo behendig/lenig/soepel als een kat/poes Zo lenig als een panter Zo lenig/soepel als een slang Zo lenig als een luipaard Zo lenig als een aal Zo lenig als een poema	As agile as a monkey As agile as a cat As lithe as a panther As supple as a snake As lithe as a tiger As elastic as a caterpillar	1 1 1 1 2B 2A
Bepakt	Zo bepakt als een ezel		-	3
Beroerd/ Brak	Zo beroerd/brak als een hond	Zo beroerd als een kat Zo brak als een aap Zo brak als een garnaal Zo brak als een kanarie Zo brak als een konijn	As grim as death As grim as hell	2F
Bevallig/ Elegant/ Gracieu/ Rank/ Sierlijk	Zo bevallig/elegant/gracieu/sierlijk als een gazelle	Zo sierlijk als een zwaan Zo gracieu/rank/sierlijk als een hinde Zo elegant/gracieu als een dolfijn Zo sierlijk als een kat	As graceful as a gazelle As graceful as a swan As graceful as a fawn	1 1 2B

		Zo sierlijk als een pauw Zo sierlijk als een vlinder		
Bezig/ Ijverig/ Nijver/ Vlijtig	Zo bezig/ijverig/nijver/vlijtig als een bij	Zo bezig/ijverig/nijver/vlijtig als een mier	As busy as a bee As busy/industrious as an ant As busy/industrious as a beaver	1 1 2A
Bezorgd	Zo bezorgd als een kloek		-	3
Bijziend	Zo bijziend als een mol		-	3
Blauw	Zo blauw als een aap	Zo blauw als een kanarie	As blue as indigo As blue as forget-me-nots	2F
Blij/ Lustig/ Vrolijk	Zo blij/vrolijk als een vlinder	Zo lustig/vrolijk als een vogel Zo blij als een bij Zo blij als een aap Zo blij als een lammetje Zo blij als een veulen Zo blij/vrolijk als een vis	As blithe as a butterfly As cheerful as a bird As glad/joyful as a fly As cheerful/happy as a lark	1 1 2B 2A
Blind	Zo blind als een mol	Zo blind als een vleermuis Zo blind als een kip Zo blind als een molenpaard Zo blind als een paard Zo blind als een uil Zo blind als een vink	As blind as a mole As blind as a bat As blind as a beetle	1 1 2A
Bokkig/ Eigenwijs/ Eigenzinnig/ Koppig/ Stijfkoppig	Zo koppig als een muilezel	Zo koppig/stijfkoppig als een ezel Zo eigenwijs/eigenzinnig als een kat Zo koppig als een bog Zo koppig als een geit Zo stijfkoppig als een os Zo stijfkoppig als een stier	As stubborn/obstinate/ refractory/wilful as a mule As obstinate as a pig	1 2A
Bont	Zo bont als een ekster		-	3
Boos/	Zo kwaad/nijdig als een horzel		As angry as a wasp	1

Kwaad/ Nijdig		Zo boos/kwaad/nijdig als een spin		
Braaf/ Dapper/ Moedig	Zo dapper/moedig als een leeuw	Zo braaf als een hond Zo braaf als een lammetje Zo dapper als een muis Zo moedig als een beer	As brave as a lion As game as a fighting cock	1 2A+
Breed	Zo breed als een beer	Zo breed als een gorilla Zo breed als een olifant Zo breed als een stier	As broad as Heavens expanse As wide as hope	2F
Bronstig/Tochtig	Zo bronstig als een stier	Zo tochtig als een koe	-	3
Broos/ Teer	Zo broos/teer als een vlinder		As brittle/frail as glass As flimsy as gauze As flimsy as gossamer As frail as flowers As frail as a lily	2F
Bruin	Zo bruin als een beer	Zo bruin als een ree	As brown as a berry As brown as a bun As brown as hazelnuts As brown as mahogany	2F
Brutaal	Zo brutaal als een aap	Zo brutaal als een hond Zo brutaal als een muis	As bold as a lion As cheeky as a young bantam cock	2A 2A+
Daas/ Duf	Zo daas/duf als een konijn	Zo duf als een garnaal Zo duf als een kanarie Zo duf als een kikker	-	3
Dartel	Zo dartel ale een veulen	Zo dartel als een jong hondje Zo dartel als een vlinder Zo dartel als een vis	As frisky as a colt As playful as a puppy As playful as a butterfly As frisky/playful as a kitten As frisky as a lamb As playful as a rabbit As playful as a squirrel	1 1 1 2A 2A 2A 2A
Dicht/Gesloten	Zo dicht/gesloten als een oester		-	

Dik/ Vet	Zo dik/vet als een varken	Zo dik als een beer Zo dik als een koe Zo dik als een mol Zo dik als een nijlpaard Zo dik als een olifant Zo dik/vet als een pad Zo vet als een aap Zo vet als een das Zo vet als een kwartel Zo vet als een slak	As fat as a pig As fat as a distillery pig As fat as sheep's tail As thick as ants	1 2E 2A+ 2A
Dol/ Gek/ Zot	Zo dol als een stier	Zo gek/zot als een aap	As crazy as a Betsy bug As crazy as a fox As crazy as a loon As mad as a hornet As mad as a March hare	2A 2A 2A 2A 2A
Dom/ Stom	Zo dom/stom als een ezel	Zo dom als een gans Zo dom als een kalf Zo dom/stom als een schaap Zo dom als een (achterreind van een) varken Zo dom als een mus Zo dom als een eend Zo dom als een ekster Zo dom/stom als een (achterrond van een) koe Zo dom als een muilezel Zo dom/stom als een os Zo dom als een paard van Christus Zo dom/stom als een rund Zo dom als een uil/uilskuiken Zo stom als een karper Zo stom als een lam Zo stom als een vis	As stupid as an ass/donkey As silly as a goose A silly/foolish as a calf As silly as a sheep As stupid as a hog As stupid as the swine As stupid as a coot As stupid hounds chasing an iron deer As stupid as a sloth	1 1 1 1 1 1 2B 2A+ 2A
Dood	Zo dood als een dodo	Zo dood als een mus Zo dood als een pier Zo dood als een vogeltje	As dead as the dodo As dead as a herring As dead as a mackerel	1 2A 2A

Doof	Zo doof als een adder	Zo doof als een erpel Zo doof als een kwakkel/kwartel Zo doof als een slang	As deaf as an adder As deaf as a beetle	1 2A
Droog	Zo droog als een haring		As arid as the sands of Sahara As barren as winter rain As dry as a biscuit As dry as a bone As dry as a mummy As dry as a stick As dry as dust	2F
Druk/ Krap/ Strak/ Vol	Zo druk als een mier	Zo druk als een potje met pieren Zo druk als een koe in het gangetje Zo druk als een zal	As full/tight as a tick	2A
Dwars	Zo dwars als een ezel		As contrary as black and white As contrary as light and darkness As opposite as the poles	2F
Fel/ Wreed	Zo fel/wreed als een tijger		As fierce as a tiger As fierce as a lion As fierce as a wolf As furious as an eagle	1 2B 2A 2A
Fier/ Trots	Zo fier/trots als een pauw	Zo fier/trots als een haan Zo trots als een aap Zo trots als een doffer Zo trots als een hond met zeven lullen Zo trots als een hond met zeven staarten Zo trots als een kalkoen Zo trots als een pauw	As proud as a peacock	1

Fit/ Gezond	Zo fit/gezond als een hoen	Zo fit als een kieviet Zo fit/gezond als een kip Zo fit als een konijn Zo fit/gezond als een vis Zo fit als een waterhoentje	As healthy as a horse	2A
Flauw/ Week/ Zwak	Zo zwak als een kitten	Zo flauw als een kip Zo week als een mossel Zo zwak als een lam	As weak as a kitten/cat As faint as the hum of distant bees As lame as a duck As mild as a dove	1 2A+ 2A 2A
Fris	Zo fris als een hoen	Zo fris als een kip Zo fris als een konijn Zo fris als een vis Zo fris als een waterhoentje	As crisp as new bank notes As fresh as dew As fresh as paint As fresh as rose As fresh as a sea breeze	2F
Gaar/ Moe	Zo moe als een hond	Zo gaar als een kanarie Zo gaar als een kip Zo gaar als een konijn Zo moe als een koe Zo moe als een paard	As tired as a dog As tired as bears during hibernation As tired as an ox As tired as the wings of a bird	1 2A+ 2A 2C+
Gedwee/ Gehoorzaam/ Mak/ Tam/ Zachtaardig/ Zachtmoedig	Zo gedwee/mak/tam/zachtaardig/zacht moedig als een lam(metje)	Zo gedwee/mak als een schaap Zo mak als een duif Zo gehoorzaam als een hond Zo tam als een hondje	As meek as a lamb As tame as a sheep As meek as a dove As meek as a chicken As tame as a hare As tame as a house cat	1 1 1 2A 2A 2A
Geel	Zo geel als een kanarie		As yellow as a crow's foot As yellow as a guinea	2B+ 2A
Geil/ Hip	Zo geil als een aap	Zo geil als een beer Zo geil als een bog Zo geil als een havik Zo geil als een paling Zo geil als een stier	As horny as a camel's knee	2A+

		Zo hip als een kip		
Geladen	Zo geladen als een muilezel		-	3
Gestrest	Zo gestrest als een kalkoen	Zo gestrest als een kip	-	3
Giftig/ Venijnig	Zo giftig/venijnig als een slang	Zo giftig als een adder Zo giftig als een kikker Zo giftig als een pad	As venomous as a snake	1
Glad/ Glibberig	Zo glad/glibberig als een aal	Zo glibberig als een slang Zo glad als een aal in een emmer snot Zo glad/glibberig als een paling Zo glad als een paling in een emmer snot	As slippery as an eel As slippery as a serpent	1 2D
Grijs	Zo grijs als een duif	Zo grijs als een ezel Zo grijs als een muis	As grey as smoke As grey as time	2F
Groen	Zo groen als een kikker		As green as grass	2F
Groot	Zo groot als een olifant	Zo groot als een kalf Zo groot als een mammoet	As big as an elephant As big as a whale	1 2A
Gulzig	Zo gulzig als een zwijn		As greedy as a hog As greedy as a pig As greedy as a cormorant As greedy as a dog As greedy as a wolf	1 1 2A 2A 2A
Handig	Zo handig als een aap		-	3
Hees/ Schor	Zo hees/schor als een kraai	Zo hees als een kat Zo schor als een kikker Zo schor als een kip	As hoarse as a crow As hoarse as a raven	1 2B
High/ Stoned	Zo high/stoned als een kanarie	Zo high als een papegaai Zo stoned als een aap Zo stoned als een garnaal	As high as a kite As stoned as a rock As stoned as a wall	2F
Hollands	Zo Hollands als en haring met uitjes		-	3

Hongerig	Zo hongerig als een paard	Zo hongerig als een wolf	As hungry as a horse As hungry as a wolf As hungry as a bear As hungry as a church mouse As hungry as a hawk	1 1 2A 2A 2A
Ijdel	Zo ijdel als een pauw		As vain as a peacock	1
Kaal	Zo kaal als een meerkoet	Zo kaal als een kerkmuis Zo kaal als een kerkrat Zo kaal als een luis Zo kaal als een mier Zo kaal als een neten Zo kaal als een rat	As bald as a coot	1
Kalm/ Roerloos/ Stijf/ Stil	Zo stil als een muis	Zo kalm als een zalm Zo roerloos/stijf als een reiger	As quiet/mute as a mouse As mute as a fish As placid as a duck pond As calm as a cat As mum as an oyster As quiet as a lamb	1 2C 2A+ 2A 2A 2A
Klein	Zo klein als een insect		As little as a squirrel	2A
Koel/ Koud	Zo koel/koud als een kikker	Zo koud als een vis	As cold as a frog As cold as a dog's nose	1 2A+
Lam	Zo lam als een aap		-	3
Lang	Zo lang als een giraf		As tall as a giraffe	1
Langzaam/ Sloom/ Traag	Zo langzaam/sloom/traag als een schildpad	Zo langzaam/sloom/traag als een slak Zo traag als een molenpaard Zo traag als een pad Zo traag als een rups	As slow as a tortoise As slow as a snail	1 1
Lekker	Zo lekker als een kip		As good as gold As nice as ninepence	2F
Lelijk	Zo lelijk als een aap	Zo lelijk als een pad Zo lelijk als een kikker	As ugly as an ape As ugly as a toad As ugly as a bear	1 1 2A
Liberaal	Zo liberaal als een aal		As liberal as the sun	2F

Licht	Zo licht als een vlinder	Zo licht als een vogel	As light as a butterfly	1
Lichtvoetig	Zo lichtvoetig als een hinde		-	3
Listig	Zo listig als een slang		As crafty as a fox	2A
Log/ Lomp	Zo lomp als een beer	Zo log als een nijlpaard Zo lomp als een ezel Zo lomp als een kalf Zo lomp als een kieken Zo lomp als een koe Zo lomp als een os Zo lomp als een varken	As clumsy as a bear	1
Lui/ Vadsig	Zo lui/vadsig als een varken		As lazy as a pig As lazy as a lobster As lazy as a toad	1 2A 2A
Machtig	Zo machtig als een adelaar		As powerful as a lion	2A
Mager/ Schonkig/ Slank	Zo slank als een slang	Zo mager als een aal Zo mager als een reiger Zo schonkig als een karrenpaard	As thin as a snake As thin as a weasel	1 2A
Misselijk/ Ziek	Zo misselijk/ziek als een hond	Zo misselijk als een aap Zo misselijk als een kat Zo misselijk als een krab	As sick as a dog As sick as a parrot	1 2A
Mooi	Zo mooi als een pauw		As beautiful as a rainbow As beautiful as the sunset As handsome as paint As lovely as Venus As lovely as a violet As nice as ninepence	2F
Mottig	Zo mottig als een krab		-	3
Naakt	Zo naakt als een aap	Zo naakt als kikker Zo naakt als een pier Zo naakt als een poedel Zo naakt als een slak Zo naakt als een worm	As naked as a jaybird	2A

Nat	Zo nat als een kat	Zo nat als een poedel Zo nat als twee dieren uit de regen	As wet as a dog's nose As wet as a drowned rat As wet as a fish	2A+ 2A+ 2A
Nietig	Zo nietig als een mier		-	3
Nuchter	Zo nuchter als een kalf	Zo nuchter als een konijn Zo nuchter als een lam	As sober as a judge	2F
Plat	Zo plat als een schol		As flat as a board As flat as a pancake As flat as the fens of Holland As flat as a dime	2F
Rood	Zo rood als een kalkoen	Zo rood als een kreeft Zo rood als een haan	As red as a turkey-cock As red as a lobster	1 1
Roze	Zo roze als een flamingo	Zo roze als een garnaal Zo roze als een varken	As rosy as a bride As rosy as the morn	2F
Schaars/ Zeldzaam	Zo schaars als veren op een kikker	Zo zeldzaam als een witte raaf	As scarce as feathers on a fish As scarce as hen's teeth As unusual as a sailor on a horseback	2A+ 2A+ 2A+
Scheef	Zo scheef als een krab		As crooked as a corkscrew	2F
Scheel	Zo scheel als een makreel		-	3
Scherp	Zo scherp als een adelaar	Zo scherp als een arend Zo scherp als een havik	As keen/sharp as a razor As keen as mustard As sharp as a needle As sharp as a lance As sharp as a thistle	2F
Slaafs	Zo slaafs als een hond		-	3
Slim	Zo slim als een vos		As clever as paint	2F
Sluw	Zo sluw als een vos	Zo sluw als een slang	As sly/crafty/cunning/wily as a fox As cunning/tricky as an ape/ monkey	1 2A
Snel	Zo snel/vlug als een haas	Zo vlug als een eekhoorn Zo vlug als een kieviet Zo vlug als een vogel Zo vlug als een hert Zo snel/vlug als een aal	As fast/swift as a hare As nimble/fast/swift as a squirrel As fast as an eagle As swift as a hawk As nimble as a bee As nimble as a lizard	1 1 2B 2D 2A 2A

		Zo snel als een gazelle Zo snel/vlug als een kat Zo snel/vlug als een ree Zo snel als een vis Zo vlug als een hinde	As quick/swift as a weasel	2A
Sterk	Zo sterk als een leeuw	Zo sterk als een os Zo sterk als een paard Zo sterk als een beer Zo sterk als een buffel Zo sterk als een ezel Zo sterk als een mug Zo sterk als een olifant Zo sterk als een stier Zo sterk als een tijger	As strong as a lion As strong as an ox As strong as a horse	1 1 1
Suf	Zo suf als een kanarie	Zo suf als een konijn	-	3
Taai/ Vasthoudend	Zo vasthoudend als een terriër	Zo taai als een haai Zo taais als een kat	As tenacious as a bull-dog As persistent as a mosquito	2B 2A
Vals	Zo vals als een kat	Zo vals als een kettinghond Zo vals als een kraai Zo vals als een kreng Zo vals als een slang	As false as a wolf to heifer's calf	2A+
Veranderlijk	Zo veranderlijk als een kameleon		As changeable as the moon As changeable/various as the weather As changeable as a weather-clock As unstable as the ocean As unstable as the wind As unstable as water	2F
Verkouden	Zo verkouden als een snip		-	3
Verliefd	Zo verliefd als een tortelduif		-	3
Vief	Zo vief als een kieviet		As lively as a cricket	2F
Vies/ Vuil	Zo vies /vuil als een varken	Zo vies als een zwijn	As dirty as a pig As dirty as a hog	1 1
Voorzichtig	Zo voorzichtig als een egel		As cautious/wary as a fox	2A

Vrij	Zo vrij als een vogel	Zo vrij als een vlinder Zo vrij als een adelaar	As free as a bird As free as a fly	1 2B
Waar	Zo waar als een koe		As real as the stars As right as nails As right as rain As true as steel As true as the gospel As truthful as a knight of gold	2F
Wijs	Zo wijs als een uil	Zo wijs als Salomo 's kat	As wise as an owl As wise as a serpent	1 2A
Wit	Zo wit als een duif		As white as a ghost As white as a lily As white as fleece As white as ivory As white as porcelain As white as sheet As white as snow As white as wool	2F
Zacht	Zo zacht als een duif	Zo zacht als een lam Zo zacht als een mol Zo zacht als een schaap	As gentle as a dove As gentle/tender as a lamb As tender as chicken As gentle as a fawn	1 1 2B 2A
Zoet	Zo zoet als een lammetje	Zo zoet als een zeem	As sweet as honey As sweet as a nut As sweet as a rose As sweet as sugar	2F
Zuur	Zo zuur als een haring	Zo zuur als een hengst	As sour as crab	2A
Zwaar	Zo zwaar als een olifant	Zo zwaar als een karrenpaard	As heavy as an elephant	1
Zwanger	Zo zwanger als een koe	Zo zwanger als een nijlpaard	-	3
Zwart	Zo zwart als een kraai	Zo zwart als een raaf Zo zwart als een panter Zo zwart als een tor	As black as a crow As black as raven As black as raven's wings	1 1 2E

Uitleg aan bijlage 4:

- 1 Gehele equivalentie
- 2A Gedeeltelijke equivalentie 2A (ander dier)
- 2B Gedeeltelijke equivalentie 2B (co-hyponiem)
- 2C Gedeeltelijke equivalentie 2C (hyperoniem)
- 2D Gedeeltelijke equivalentie 2D (hyponiem)
- 2E Gedeeltelijke equivalentie 2E (dier duidelijker gespecificeerd)
- 2F Gedeeltelijke equivalentie 2F (geen dierement)
- 3 Nul-equivalentie
- + Het comparatum is een ander dier en is nader gespecificeerd

Bijlage 5

Het aantal van het voorkomen van de dierennamen in het Nederlands en in het Engels.

Dierennamen	Nederlands	Engels
Aal	8	1
Aalsolver	0	1
Aap	23	3
Adder	2	1
Adelaar	3	2
Arend	1	0
Baviaan	1	0
Beer	7	3
Bever	0	1
Bij	5	3
Bog	2	0
Bruinvis	0	1
Buffel	1	0
Das	1	0
Dier	1	0
Dodo	1	1
Doffer	1	0
Dolfijn	2	0
Duif	5	4
Eekhoorn	1	3
Eend	1	2
Egel	1	0
Ekster	2	0
Erpel	1	0
Ezel	13	1
Flamingo	1	0
Fuut	0	1
Gaai	0	1
Gans	1	1
Garnaal	5	0
Gazelle	5	1
Geit	1	1
Giraf	1	1
Gorilla	1	1
Haai	1	0
Haan	3	0
Haas	6	3
Hagedis	0	1
Havik	2	2
Haring	3	1
Hengst	1	0
Hert	3	1
Hinde	5	0
Hoer	3	0
Hond	16	9

Horzel	2	2
Insect	1	0
Kalf	4	1
Kalkoen	3	1
Kameel	0	1
Kameleon	1	0
Kanarie	10	0
Karper	1	0
Kat	21	7
Kieviet	3	0
Kikker	9	1
Kip	12	3
Kerkmuis	2	2
Kever	0	1
Koe	10	0
Konijn	11	2
Kraai	4	3
Krab	3	3
Kreeft	1	2
Kreng	1	0
Kwartel	3	1
Lam	15	5
Leeuw	3	4
Leeuwerik	0	1
Lui aard	0	1
Luipaard	1	0
Luis	2	0
Mackereel	1	1
Mammoet	1	0
Mastodont	0	1
Meerkoet	1	2
Mier	8	2
Mol	4	1
Mossel	1	0
Mug	1	1
Muis	6	3
Mule	0	1
Mus	3	0
Neten	2	0
Nijlpaard	3	0
Oeietoeter	1	0
Oester	2	2
Olifant	6	2
Os	5	2
Paard	10	4
Pad	5	1
Paling	3	0
Panter	2	1
Papegaai	1	1
Pauw	5	2

Pier	5	0
Poedel	2	0
Poema	1	0
Proefkonijn	0	1
Raaf	2	2
Rat	2	1
Ree	4	0
Reekalf	0	2
Reiger	3	0
Rund	2	0
Rups	1	0
Schaap	6	4
Schildpad	3	1
Schol	1	0
Serpent	0	2
Slak	5	1
Slang	11	3
Snip	2	0
Spin	3	1
Sprinkhaan	0	1
Stier	6	0
Stinkdier	1	1
Terriër	1	0
Tijger	3	2
Tor	3	2
Tortelduif	1	1
Uil	5	1
Varken	12	6
Veulen	2	1
Vink	1	0
Vis	9	4
Vleermuis	1	1
Vlieg	0	2
Vlinder	8	3
Vogel	7	4
Vos	2	4
Waterhoentje	2	0
Wezel	2	2
Walvis	0	2
Wolf	2	3
Worm	2	0
Zalm	2	0
Zeem	1	0
Zwaan	1	1
Zwijn	3	3

Bronnen

Literatuur

- ARNOLD, Irina V. (1986). *The English Word*, Moscow: Vyssaja Škola.
- AYTO, John (ed.) (2009). *Oxford Dictionary of English Idioms. 3. ed.*, Oxford: Oxford University Press.
- BAKALOVÁ, Marie (2012). 'Idiomaticity of Animal Terms in English', Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- BERENS, Fred (1899). 'Vergelijkingen in de gesproken taal', in: *Taal en Letteren. Jaargang 9*, Haag: Haagse boekhandel- en uitgeversmaatschappij, 221-229.
- BOJKOVÁ, Simona (2007). 'Idioms and Idiomatic Language', Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- BOON, Ton den (1997). *Van Dale Groot Vergelijkingen-woordenboek: Verklaring en herkomst van vergelijkingen*, Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- BOON, Ton den & Ruud HENDRICKX (eds.) (2015). *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal. 15e, herziende editie*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Uitgevers.
- BURŠÍKOVÁ, Kristýna (2006). 'Equivalentie van fraseologismen met kat of/en hond in het Tsjechisch en het Nederlands', Praha: Filozofická Fakulta Univerzity Karlovy.
- COWIE, Anthony Paul (1981). 'The Treatment of Collocations and Idioms in Learners' Dictionaries', in: *Applied Linguistics, Volume II. Issue. 3*, Leeds: University of Leeds, 223-235.
- COWIE, Anthony Paul (ed.) (1998). *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*, Oxford: Clarendon Press, 1998.
- COX, Heinrich Leonhard (2009). *Van Dale Groot spreekwoordenboek: De verklaring en herkomst van spreekwoorden en gezegden in acht talen*, Utrecht: VBK Media.
- CRUSE, David Alan (1986). *Lexical Semantics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- CRUSE, David Alan (2011). *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*, Oxford: Oxford University Press, 3rd edition.

- CRYSTAL, David (2003). *The Cambridge Encyclopaedia of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press.
- ČERMÁK, František (1990). 'Frazeologie a frazeografie', Praha: Univerzita Karlova.
- ČERMÁK, František (2007). *Frazeologie a idiomatika Česká a obecná*, Praha: Karolinum.
- ČERMÁK, František (2009). 'Česká přirovnání', in: Čermák F. & J. Hronek (ad.), *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1. Přirovnání*, Praha: Leda.
- ČERMÁK, František & Zdenka HRNČÍŘOVÁ (2005), *Nizozemsko-český slovník, Woordenboek Nederlands-Tsjechisch*, Praha: Leda.
- EEDEN, Ed van (1989). *Groot Spreekwoordenboek*, Aartselaar: Zuidnederlandse Uitgeverij N.V.
- FERNANDO, Chira & Roger H. FLAVELL (1981). *On Idiom: Critical View and Perspectives*, Exeter: University of Exeter Press.
- FRASE, Bruce (1970). 'Idioms within a transformational grammar', in: *Foundations of Language* 6, New York: Springer.
- FRESCO, Pablo Romero (z. d.). 'The translation of phraseology in a parallel (English-Spanish) audiovisual corpus', Edinburgh: Heriot-Watt University.
- GADALA, Moustafa (2017). *De Oude Egyptisch Cultuur Onthuld*, Greensboro: Tehuti Research Foundation.
- GESTEL, Frank van (1963). 'De omschrijving van spreekwoord, zegswijze, uitdrukking en gezegde', in: *De Nieuwe Taalgids. Jaargang 56*, Groningen: J. B. Wolters, 215-219.
- GROOT, Hans de (1999). *Van Dale Idioomwoordenboek: Verklaring en herkomst van uitdrukkingen en gezegden*, Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- GROOT, Hans de (2006). *Van Dale Groot Uitdrukkingenwoordenboek: Verklaring en herkomst van moderne uitdrukkingen*, Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- HARREBOMÈE, Pieter Jacob (1870). *Spreekwoordenboek der Nederlandsche Taal*, Utrecht: Kemink & Zoon.
- HEACOCK, Paul (2003). *Cambridge Dictionary of American Idioms*, Cambridge: Cambridge University Press.
- HENSCHL, Helgunde (1993). *Die Phraseologie der tschechischen Sprache: Ein Handbuch*, Frankfurt am Main/Berlin/Bern/New York/Paris/Wien: Lang.

- HRNČÍŘOVÁ, Zdenka (2000). 'Metafoor in het Tsjechisch en het Nederlands – eenheid in verscheidenheid', in: *Acta Comenii Amos III*. Bratislava, 98-105.
- KLEIN, Piet de (1988). 'Kennis van vaste lexicale verbindingen: belangrijk en moeilijk P. de Kleijn', in: *Neerlandica extra Muros. Jaargang 1988*, Muiderberg: Coutinho, 2-6.
- KLIMASZEWSKA, Zofia (1989). 'Verbale fraseologie van het Nederlands', in: *Handelingen Tiende Colloquium Neerlandicum*, Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 227-234.
- KLIMASZEWSKA, Zofia (1992). 'Fraseologie en het onderwijs Nederlands als Vreemde Taal', in: *Handelingen Elfde Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 91-106.
- KOUPTSCHVISCH, Olena & Eva MRHAČOVÁ (2004). 'Ustálená přirovnání se zoopelativem jako bázovým slovem v současné češtině, polštině, ruštině a ukrajinštině', in: *Eslavistica Complutense*, Madrid: Universidad Complutense, 153-163.
- KOWALSKA-SZUBERT, Agata J. (1997). *De kool en de geit: Nederlandse vaste verbindingen met en dier- of plantelement*. Utrecht: Led.
- KOWALSKA-SZUBERT, Agata J. (2001). 'Thematische woordenlijsten: hoe maak je die aan? Agata Kowalska (Wrocław)', in: *Handelingen Tiende Colloquium Neerlandicum*. Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 227-234.
- KRÁTKÁ, Kateřina (2008). 'Vergelijkingen met een dierelement in het Nederlands en in het Tsjechisch', Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.
- KŘÍŽOVÁ, Kateřina (2017). 'Benamingen van dieren in de Nederlandse en in de Tsjechische vaste adjectivische vergelijkingen in de spiegel van de geschreven corpora', in: *Acta Universitatis Wratislaviensis: Neerlandica Wratislaviensia, roč. XXVII, č. 1*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 37-46.
- LIPKA, Leonhard (1992). *An Outline of English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics, and Word-Formation*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag GmbH & Co.
- MARTÍNKOVÁ, Michaela (2015). *Paralelní korpusy a kontrastivní lingvistika: případ částice pryč*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- MOLLAY, Erzsébet (1989). 'De verhouding tussen fraseologismen en idiomatische composita: Een stiefkind in de taalkunde Erzsébet Mollay (Budapest)', in: *Handelingen Elfde Colloquium Neerlandicum*, Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 121-128.

- MOON, Rosamund (1998). *Fixed expressions and idioms in English: a corpus-based approach*, Oxford: Clarendon Press.
- OMAZIĆ, Marija (2005). 'Introduction: Why, What and How in phraseology', in: *Jezikoslovijske 6.1*, Osijek: Josip Juraj Strossmayer University.
- PALMER, Harold Edward (1933). *Second interim report on English collocations: submitted to the Tenth Annual Conference of English Teachers/Institute for Research in English Teaching*, Tokyo: The Institut.
- PEPRNÍK, Jaroslav (2007). *English lexicology*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- PRĘDOTA, Stanisław & Siegfried THEISSEN (1997). *Nederlandse en Poolse fraseologismen en spreekwoorden*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- SINCLAIR, John McHardy (1991). *Corpus Concordance Collocation*, Oxford: Oxford University Press.
- SNELL-HORNBY, Mary (1988). *Translation Studies: An Integrated Approach*, Amsterdam: J. Benjamins Publishing Company.
- SIMPSON, John & Jennifer SPEAKE (ed.) (2008). *The Oxford Dictionary of Proverbs*, Oxford: Oxford University Press, 2008, 6th ed.
- SPRAWKA, Beata (2015). 'Vaste verbindingen met dierennamen in het Nederlands, vergeleken met het Frans, Engels en Pools', Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.
- SPRAWKA, Beata (2016). 'Nu komt de aap uit de mouw: een analyse van idiomen met dierennamen in het Nederlands, Frans en Pools', in: *Roczniki Humanistyczne Vol 64, No 5*. Lublin: The Learned Society of the John Paul II Catholic University of Lublin & The John Paul II Catholic University of Lublin, 105-113.
- STERKENBURG, Piet G. J (1995). 'Lexicografie voor buitenlanders P.G.J. van Sterkenburg (Leiden)', in: *Neerlandica extra Muros. Jaargang 1995*. Lier: J. van In, 51-65.
- STOETT, Frederik August (1923-1925). *Nederlandsche spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden*, Zutphen: W.J. Thieme & Cie.
- ŠLACHTOVÁ, Irena (2006). 'Zvířecí symbolika, její vývoj a uplatnění ve firemní značce', Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006.

VANDEWEGE, Willy (2005). *Duoteksten: Inleiding tot vertaling en vertaalstudie*, Gent: Academia Press, 2005.

VERSTRATEN, Linda Pharaïlde (1992). *Vaste Verbindingen: een lexicologische studie vanuit cognitief-semantisch perspectief naar fraseologismen in het Nederland*, Utrecht: Led.

VERSTRATEN, Linda Pharaïlde (1992). 'Een cognitief-semantische benadering van vaste verbindingen Linda Verstraten', in: *Forum der Letteren. Jaargang 1992*, Den Haag: Smits drukkers-uitgevers, 97-112.

VINOGRADOV, Viktor Vladimirovich (1946). 'Osnovnye ponjatija russkoi frazeologii kak lingvisticseskoj discipliny', in: *Trudy jubilejnoj naucnoj sessii Leningradskogo Gosudarstvennogo Universiteta, Sekcija Filologiceskich Nauk*, Leningrad: Leningradsky Gosudarstvenny Universitet, 45-69.

WEINRICH, Uriel (1968). *Language in contact: findings and problems*, The Hague: Mouton Publishers.

WHITE, James Gordon (ed.) (1998). *Cambridge International Dictionary of Idioms*, Cambridge: Cambridge University Press.

Internetbronnen

BOON, Ton den & Ruud HENDRICKX (eds.) (2010). *Van Dale Elektronisch groot woordenboek van de Nederlandse taal, versie 14.6*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie, URL: <<http://www.vandale.nl>> (geraadpleegd op 20 maart 2018).

COPPEN, Peter-Arno, Walter HAESERYN & Folkert de VRIEND (2012). *De Elektronische Algemene Nederlandse Spraakkunst, versie 1.3*, Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, URL: <<http://ans.ruhosting.nl/e-ans/index.html>> (geraadpleegd op 7 april 2018).

ČERMÁK, František & Zdeňka HLADKÁ (2017). 'Přirovnání', in: Petr Karlík, Marek Nekula & Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, URL: <<https://www.czechency.org/slovník/PŘIROVNÁNÍ>> (geraadpleegd op 29 november 2017).

DELABASTIA, Dirk (et al.) (red.) (2012). *Algemeen letterkundig lexicon*, URL: <http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_02392.php> (geraadpleegd op 18 oktober 2017).

FIEDLER, Sabine (2015). 'Somewhat caught between lexicology and syntax: a look at Phraseology', in: *History and Philosophy of the Language Sciences*, Leipzig: University of Leipzig, URL: <<https://hiphilangsci.net/2015/02/11/somewhat-caught-between-lexicology-and-syntax-a-look-at-phraseology/>> (geraadpleegd op 18 oktober 2017).

KINABLE, Dirk, Tanneke SCHOONHEIM & Rob TEMPELAARS (1970). *Algemeen Nederlands Woordenboek*, z. p., URL: <<http://anw.inl.nl/search>> (geraadpleegd op 25 april 2018).

MARTIN, Gary (2016), *The Phrase Finder*, URL: <<https://www.phrases.org.uk/meanings/turn-a-blind-eye.html>> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

WYNNE, Mark (2018). 'The Meaning of the Snake or Serpent as a Christian Symbol in the Bible', in: *Classroom*. URL: <<https://classroom.synonym.com/meaning-snake-serpent-christian-symbol-bible-5567.html>> (geraadpleegd op 24 april 2018).

FÖLDEŠIOVÁ, Denisa (2014), 'Frazeologie', in: *Portál Encyklopedie Lingvistiky*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, URL: <<http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie>> (geraadpleegd op 7 oktober 2017).

'Europäische Gesellschaft für Phraseologie', URL: <<http://www.europhras.org>> (geraadpleegd op 24 april 2018).

'Google Arts & Culture', URL: <<https://www.google.com/culturalinstitute/beta/asset/return-of-the-prodigal-son/5QFIEhic3owZ-A?hl=cs>> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

'Mijnwoordenboek', URL: <<http://www.mijnwoordenboek.nl/puzzelwoordenboek/ONOMASTIEK/1>> (geraadpleegd op 18 oktober 2017).

'OnzeTaal', URL: <<https://onzetaal.nl/taaladvies/je-gedragen-als-een-olifant-in-de-porseleinkast/>> (geraadpleegd op 1 mei 2018).

'Spreekwoord', URL: <http://www.spreekwoord.nl/pieter_brueghel/brueghel_afbeelding.php> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

'Synoniemen Net', URL: <<https://synoniemen.net>> (geraadpleegd op 20 maart 2018).

‘The Free Dictionary’, URL: <<https://www.thefreedictionary.com>> (geraadpleegd op 25 april 2018).

‘Using English’, URL: <<https://www.usingenglish.com>> (geraadpleegd op 25 april 2018).

‘Wikimedia’, URL:
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Pallas_Athena_or%2C_Armoured_Figure_by_Rembrandt_Harmensz._van_Rijn.jpg> (geraadpleegd op 17 oktober 2017).

Anotace

Jméno autora: Andrea Grygarčíková

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
katedra nederlandistiky

Název bakalářské práce: Nederlandse en Engelse vergelijkingen met een dierelement

Název bakalářské práce v angličtině: Comparison of Dutch and English similes with
animal elements

Název bakalářské práce v češtině: Porovnání nizozemských a anglických přirovnání
se zvířecím elementem

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D.

Počet stran: 47 (text práce)

Počet znaků: 92 106 (text práce)

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury:

- a) literární zdroje: 60
- b) internetové zdroje: 18

Klíčová slova: fraseologie, vaste verbandingen, vergelijkingen, adjectivische
vergelijking, dierelement, dierlijke symboliek, equivalentie, eigenschappen

Krátká charakteristika: Tato bakalářská práce je věnována adjektivním přirovnáním, která obsahují zvířecí element. Výchozím jazykem je nizozemština, což znamená, že byl nejprve vytvořen nizozemský korpus a později byly vyhledány anglické ekvivalenty. Na začátku práce je stručně charakterizován vztah frazeologie k jiným lingvistickým a vědeckým disciplínám. Krátce je také popsána historie frazeologie a vysvětleny pojmy týkající se tohoto tématu. Dále je práce zaměřena na strukturu a motivaci přirovnání a následně se věnuje zvířecí symbolice. Důležitou součástí je také vytvořený korpus všech porovnávaných nizozemských přirovnání, s jejich anglickými ekvivalenty a určenou mírou ekvivalence.